

UKRAINIAN **TRIDENT** BI-MONTHLY

Орган Української Національно-Державної Думки

Ч. 8 (20)

ГРУДЕНЬ — DECEMBER

1962

НА КІНЕЦЬ РОКУ

Минув 1962-ий рік. Рік ваговитий споминами про величні події нашої новітньої історії, що з них кожна зокрема заслуговує на урочисте відзначення 45-літнього ювілею, але які проте всі разом не удостоїлися найменшої уваги з боку нашої спільноти.

Це ж саме 45 років тому, пробуджена революційними подіями 1917 року Україна пережила свою НАЦІОНАЛЬНУ ВЕСНУ, не зацьмарену ще ніякими „ізмами“, не обтяжену жадними „ізцями“; коли ще кожний українець українцеві був братом.

А люди скрізь . . . Які там люди?

То просто сестри та брати! —

писав поет, сучасник і учасник тих великих подій.

Це був момент, коли здійснювалась національна єдність. Коли хвилі розбурханого революцією українського національного моря переливалися далеко-далеко поза етнографічні береги, аж до Далекого Сходу, досягали північної імперської столиці, а на заході й півдні — бойових фронтів рос. армій.

По Україні загуло й загомніло. Залопотіли скрізь жовтоблакітні прапори. Величаві маніфестації відбувалися не тільки в Києві, Одесі, Катеринославі, а й всюди по губерніяльних і повітових містах. Заквітчана Україна справляла свято національного пробудження.

Яка краса — відродження Країни! —

писав про цю добу Олесь.

Та український народ не тільки святкував, але й заходився до праці у власній хаті, до порядкування у власнім господарстві. Спершу утворив — уже на початку березня 1917 р. —

центральний орган для боротьби українського народу за його права, **УКРАЇНСЬКУ ЦЕНТРАЛЬНУ РАДУ**. З її почину, в квітні, відбувся Перший **ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНГРЕС** з участю понад 1500 делегатів, і безкомечний ряд з'їздів: військових, селянських, професійних, на яких виносилися ухвали про підтримку всіма силами Укр. Центр. Ради, і звідки посилалися делегати до її складу. До неї ж вислали також делегатів організації меншостей: москалів, поляків, жидів, і вже влітку т. р. ЦРада мала понад 800 депутатів. Головою її став найбільший українець тієї доби, проф. М. Грушевський, і вона стала загально визнаним центром усього політичного життя України, — факт, якого ніхто не заперечував, настільки він був очевидним.

У червні м-ці Укр. Центр. Рада видала свій **ПЕРШИЙ УНІВЕРСАЛ**, сповіщаючи, що „одніні самі будемо творити своє життя“, а через 5 днів пізніше, 28-го червня, вилонила з себе перший національний уряд України: **ГЕНЕРАЛЬНИЙ СЕКРЕТАРІЯТ** на чолі зі знаним широко українським письменником В. Винниченком.

16-го липня вийшов її Другий, а 20-го листопада **ТРЕТІЙ УНІВЕРСАЛ**, яким проголошувалась Українська Народня Республіка в етнографічних межах, а для населення широкі демократичні свободи й соціальні реформи. „Це був формальний акт проголошення української державности“, — читаємо в „Енциклопедії Українознавства“, хоч треба сказати, що фактично ця державність існувала вже від проголошення Першого Універсалу: був свій поряток, свій національний уряд, своє військо, яке

підлягало лише своїй владі і ніякій чужій; був свій державний герб і національний прапор, розбудовувалося рідне шкільництво, утворювалися наукові заклади; українські видавництва не встигали задовольнити потреб населення на рідну книжку.

На міжнародньому форумі Українська Народня Республіка виступала рівнож як суверен: при її уряді були офіційні представники держав Антанти — Франції й Англії, а в ноті, висланій 24. XII. т. р. до всіх воюючих держав, уряд Центр. Ради заявляв, що Українська Народня Республіка „виступає самостійно в міжнародніх справах на чолі зі своїм урядом”. Також до Берестя УНР вислала своїх представників ще за місяць часу до Четвертого Універсалу.

Після большевицького перевороту в Петрограді, який УЦРада засудила як насильство над демократією, настав зворот у мирній політиці УНР, большевики одверто готувалися до збройного нападу на Україну. На її північних кордонах почали скупчувати військо, 17. XII. вислали ЦРаді ультимат, який вона відкинула, а 25. XII. почався ворожий наступ. 26. XII. захоплений був Харків, і відтоді почалася ВІЙНА З МОСКОВЩИНОЮ, що закінчилася першою окупацією України.

І от минуло 45 років, і про це все забулося... Забулися величні події нашої новітньої історії, і нема кому про них пригадати. Українські національні репрезентації у вільному сві-

ті зайняті іншими справами, пропонуючи укр. громадянству, разом з ними, відзначувати різні „чини”, „дії”, «зриви», „здвиги” тощо, і святкувати неіснуючі ювілеї.

Слідом за тими нашими забудькуватими репрезентаціями плентаються також і організації ветеранські, особливо ті чисельніші й „об'єднані”, що головною точкою своїх статутів мають завдання „плекати укр. військові традиції”. Вони також „забули” про отих Богданівців, Запорозжців, Гайдамаків, Чорношличників, Мазепинців і т. п. формації з-перед 45 років. Не вважалось очевидно потрібним їх бойові традиції відзначити бодай скромним ювілеєм, щоб вшанувати дату постання рідного війська, слухняного єдино Українському Урядові; тієї надійної основи власної державности, що її, цю державність, в надзвичайно тяжких умовах, довелося боронити вже від 1917 року під проводом творця тієї нашої збройної сили — Симона Петлюри.

Чому ж це так діється? Чи не тому, бува, що ті незабутні події з-перед 45 років, для наших офіційних репрезентантів тут, видаються дуже віддаленими не тільки територіяльно. Відбувалися без їхньої участі й не під їхнім проводом. Тієї національної весни вони не переживали, бо були вже „тут роджені”. Та може ще й тому, що само гасло **самостійности**, за ячу вже тоді велася боротьба, є для них гаслом другорядним, а може й зовсім зайвим.

Євген ПАСТЕРНАК

«А ЇХАТИ ВІН ТАКИ ВМІВ!»

В органі ОЧСУ, «Вісник», за місяць жовтень 1962 року, надруковано статтю Є. М. п. з.: „1922 — 1962”, присвячену сорокаліттю відновлення у Львові в 1922 році видавництва «Літературно-Наукового Вісника». Це було тоді, — пише автор, — „коли ще догоряла наша Визвольна Війна, а в польських таборах інтернованих догасали рештки нашої Армії”. Несумнівно, дуже зворушливо читати на сторінках „Вісника” ОЧСУ про армію Української Народньої Республіки, як про... „нашу армію”. Бодай тому варто цю статтю відмітити. Однак інформації, подані Є. М., мали б шойно тоді вартість, коли б були сперті на дійсних фактах, що супроводили відновлення видавництва „ЛНВ”, і якщо б автор здобувся на об'єктивність в оцінці діяльності д-ра Дмитра Донцова в періоді поміж двома світовими війнами.

Кидає Є. М. камінцем і в паризький „Тризуб”, пишучи: „Тризуб же самим фактом своєї

„офіціозности” й „урядовости” за все своє існування живим органом бути не спромігся (старші громадяни називали його „епархіяльними відомостями”, молодь звала дотепно і либонь влучно „беззуб”)). Ми залишаємо на боці оборону паризького „Тризуба” тим нашим громадянам, що брали участь у його видавництві. Але об'єктивна правда каже нам пригадати, що „Літературно-Науковий Вісник” був відновлений у Львові в 1922 р. за почином і фінансовою підтримкою уряду Української Народньої Республіки на еміграції. На редактора цього журналу зроблено дуже нещасливий вибір в особі д-ра Дмитра Донцова, що не належав в цей час офіційно до жодної політичної партії, але мав за собою дуже сумнівної вартості журналістичну минувшину в „Праці” та інших соціалістичних журналах, що проповідували примат соціального визволення перед національним. Але був він, Д. Донцов, уже тоді, в

20-их роках, талановитим журналістом, великим ерудитом, що міг блиснути своїм широким знанням на убогій галицькій журналістичній ниві. Хоч відновлений журнал узяв назву славної пам'яті „Літературно-Наукового Вісника”, що на своїх сторінках мав колись таких корифеїв українського слова й думки, як Іван Франко, Володимир Винниченко, Михайло Грушевський і багато, багато інших, — але дорівнятись старому „ЛНВ” новий журнал ані змістом, ані ідейною глибиною не міг, а коли виявилось, що автор став на шлях нової і модної тоді в поєднанні Європі політичної філософії „яка в українській дійсності дістала скромну і невинну назву „націоналізму”, — урядові УНР не залишалося нічого іншого, як зірвати з цим видавництвом і запропонувати редакторові змінити назву журналу, що він, треба признати, льояльно зробив. Після цього, очевидно, „Вісник” міг сміливо „розрізати гострим дзьобом несприятливій хвилі доби”, не звертаючи уваги на наслідки такого „мореплавства”.

Нема тут місця на докладне обговорення „маєстатичної певності ходу” «Вісника», його редактора і його статей у журналі, що мали, на думку Є. М., „відкритий, електризуючий і формотворчий вплив”. Скажемо лише, що якщо б хтось нині хотів скомпромітувати українську справу взагалі, то міг би це зробити дуже простим способом: передруковуючи слово-в-слово статті головного редактора „Вісника” з 30-их років. Уже тоді ці статті обурювали всіх, і то не тільки політичних противників Д. Донцова, як це думає Є. М., але такі усіх самотійно думаючих громадян, також з того самого політичного табору, що його ідеологом був Д. Донцов. Висловом бунту проти „Вісника” і його редактора був і журнал „Ми”, і виступ д-ра Ю. Липи. Робити тепер д-ра Ю. Липу агентом „відповідного департаменту західного сусіди” ледве чи лицює п. Є. М., а ще менше „Вісникові” ОЧУС, тим більше, що д-р Ю. Липа загинув власне в тій УПА, річницю якої саме тепер обходять „Організації Визвольного Фронту” по двадцятилітній надумі...

В ідеологічному розумінні Д. Донцов був і залишився назавжди московським нігілістом. Але найбільш плідний відтинок його життя й діяльності мав місце на галицькому терені, серед громадянства, яке не було озайомлене з цим, суто московським, психологічним явищем. Величезна ерудиція Д. Донцова несумнівно імпонувала галицькій — та й не тільки галицькій — молоді, а провід тодішньої чільної демократичної партії Галичини — УНДО, на жаль, не розумів величезної ваги ідеологічного виховання мас і не здобувся на нічого гідного, щоб протиставитись впливам Донцова. Паризький „Три-

зуб” був задалеко від Західних Українських Земель, щоб мати тут вплив, а хоч генеральний секретар ПУН, інж. Мартинець, у своїй книзі „Від УВО до ОУН” твердить, що ПУН хотів приборкати Донцова, то ця акція була така слаба, що її ніхто не заважив, так що краще прийняти за певне, що ПУН таки не хотів „в рідну хату вносити роздор”. Саме тому „дискусії справжньої, отже плідної, так-таки й не вийшло”.

Твердження Є. М., що „не дримали й відповідні департаменти у західного сусіди” по відношенню до „Вісника” і його редактора, є великим натяганням правди: помімо своєї „революційності”, „Вісник” був і залишився найменше переслідуваним польською владою українським пресовим органом. Навдивовижу, поляки раз-у-раз конфіскуючи і матеріально нищачи усі інші „угодівські” українські газети, як от „Діло”, „Новий Час” тощо, „з пошаною” ставилися до „Вісника”, і виглядає так, що вони були навіть раді, що „щось таке існує в українців”.

Вивезення Д. Донцова до концентраційного табору в Березі Картузькій в момент вибуху війни 1939 року, ледве чи може бути доказом його революційності: уряд польський тоді хав паніці направо й наліво всіх, хто попався під руки. А зрештою, і тут, у Березі Картузькій, Д. Донцов користувався спеціальними привілеями і був у так зв. „слабосильній команді”, хоч ми не бачимо причини, чому б він мав ухилятися від виняткової нагоди практичного випробування теорій, які він проповідував протягом десятих років.

На честь Д. Донцова і його тодішньої діяльності можна напевно записати багато пізніших подій нашої історії. Не будемо їх перечислювати, щоб не роз'ятрювати ще незасохлих ран.

Леонід Мосендз у листах до проф. В. Іваниса, частинно опублікованих у брошурі „Родовід Л. М. Мосендза і його останні листи”, пише: „Донцов є труп. Ціна кожного пророка лише в тім, що він може офірувати за свої пророкування. Донцов не офірував нічого...”

Ми не сумніваємось, що українська історія виділить Д. Донцову належне місце, і ледве чи історичну правду про його діяльність затемнять кадила, що димлять тепер на сторінках „Вісника” ОЧСУ, чи якогось іншого „визвольного” органу на честь Донцова.

Читаючи статтю Є. М., пригадалась нам карикатура, уміщена по упадкові Третього Райху німецькою пресою: німецький державний віз представлено у виді авта, налагодзаного достойниками в уніформах. За кермою авта ніхто інший, тільки „сам” вождь, що, задивлений у

візію „Тисячолітнього Райху”, жене з несамо-
витою швидкістю, винищуючи всіх, хто зустрі-
чався йому на дорозі і не звертаючи уваги та-
кож на те, що він починає губити спершу своїх
пасажирів, потім частини авта. Врешті — ка-
тастрофа. З-під руїн розбитої машини вилізть

потовчений, але чудом оцілілий німець, що, о-
чунявши після катастрофи, дивиться на прой-
дений шлях, встелений трупами своїх і чужих
та кавалками державної машини, і каже: „але,
що не кажіть, а їхати то він таки вмів!”.

Михайло КУЧЕР

БЕЗ ІЛЮЗІЙ (II)

(Продовження з попереднього числа)

Новий советський уряд наказав ген. Духо-
ніну, тодішньому головнокомандуючому, поча-
ти мирні переговори з німцями. Духонін як міг
відтягав переговори. Тоді Петроград послав на
-фронт Криленка і по радіо закликав вояків узя-
ти справу миру у власні руки.

Зі невиконання наказу з центру, ген. Духо-
ніна звільнено від виконання обов'язків. Пізні-
ше большевики прийшли до переконання, що
мирні переговори, ведені військом, не матимуть
успіху і почали думати про делегацію. Больше-
вики сподівалися, що їх акція знайде зрозумін-
ня і підтримку серед робітництва і вояків на
Заході.

**Перші проби і проблеми контакту із совет-
ською владою.** Після революції союзні військо-
ві місії в Петрограді опинилися майже у безви-
хідному становищі. Їх головне завдання досі
було підтримувати боєздатність російської ар-
мії. Тепер вони всю енергію звернули на те,
щоби німці не перекинули свої війська із ос-
лабленого східного фронту на західний. Але
їх спроби були безнадійні. Союзники безнас-
танно протестували перед новим советським у-
рядом проти сепаратного миру. Тільки США
спізналися із протестом і тим посилили ста-
новище Петрограду. Пізніше США, як кару за
советський непослух, стримали доставку това-
рів до Росії, що їх замозив Тимчасовий Уряд.

Большевики зі свого боку протестували
проти виразу „сепаратний мир” і твердили, що,
навпаки, вони пропонують загальний всесвіт-
ній мир, за яким висловляються народи воюю-
чих країн.

Врешті большевики використали нерішу-
чість союзних дипломатичних представництв у
Петрограді і почали вживати свого типово де-
магогічного способу провадження дипломатії та
грозили, що звернуться понад голови урядів
просто до народів.

Американці з самого початку своїх взає-
мин із большевиками запровадили в них не-
ясності. Їх військова місія робила дипломатич-

ні ходи без погодження із американським ам-
басадором у Петрограді. Взагалі серед амери-
канців не було розуміння того, що сталося в
Росії. Представники американської військової
місії заявили, що американський нарід має ве-
лику симпатію до російського народу і хоче до-
помогти йому у тяжкому становищі.

З того можна зробити сумний висновок.
Американці думали, що большевицький пере-
ворот стався з волі народу. А над такою „во-
лею” американці здібні небезпечно розчулюва-
тися.

Треба зазначити, що не всі військові амери-
канські та західні представники були однако-
вого погляду на розвиток подій в Росії. Боль-
шевики і тут використали неясність та незгоду
поглядів союзників і голоси, прихильні собі,
пояснили вже тепер як спробу конкуренції
США та Англії за опановання російських рин-
ків. Американські військові представники обви-
нуувачували свого амбасадора у некомпетент-
ності та бездіяльності.

Союзні роздумування у Парижі. Поки аме-
риканці взаємно себе поборювали у Петрогра-
ді, союзники на Заході вирішили, що прийшов
час поважно розглянути большевицьку погрозу
припинити війну та ідеологічне підложжя боль-
шевицької революції. Місцем нарад був Париж.
Тоді також ще існувала найвища військова рада.
Присутніх на нараді було вісімнадцять націй, —
трохи забагато для справді позитивних нарад.
Тому було вирішено працювати в підко-
місіях. Однак ані підкомісії, ані пленарні
засідання не розглядали російського питання в
цілому. Зразу ж виникло делікатне питання вер-
ховного командування союзників, справа по-
стачання і так далі. Поважно тільки розглядали
питання, як привести Росію назад у ряди со-
юзників. Пропозицію Троцького про загальний
мир навіть не розглянуто.

Англіїці запропонували звільнити Росію
від обов'язку далі провадити війну, бо інакше
російський нарід обернеться проти союзників.

Союзники не так може боялися сепаратного миру, як можливості того, що Росія може попасти у німецьку сферу впливів як протекторат.

Франція та Італія спротивилися англійським пропозиціям. Тоді Троцький, добре вираховавши момент, оголосив царські тайні документи, що ясно говорили про остаточну мету війни. Троцький знову пропонував мир „без анексій і контрибуцій”, підкреслюючи, що тільки західні союзники хочуть анексій і контрибуцій.

Представник США у Парижі відмовився від англійських пропозицій поменшити російські зобов'язання. Він запропонував Вашингтонові затвердити такі пропозиції: а) військове зусилля має бути скероване на знищення імперіалізму, б) народам треба уможливити жити по своїй волі.

Президент США підтримав свого представника у Парижі.

Вільсон і воєнна мета. Конференція у Парижі не дала жадних результатів та сміливих плянів на майбутнє. Президент США думав, що мир має бути без переможця й переможеного. Він плянував обмеження зброєння та забезпечення вільного плавання морями. Світ був запланований ним без тоталітарних урядів та безпечний для демократії.

Коли през. Вільсон довідався, що погляди союзників інші, був дуже тим незадоволений. В дійсності його погляди збігалися із більшовицькими—мир без анексій і контрибуцій. Президент США був переконаний, що перемогу більшовиків у Росії треба завдячувати еґотичній політиці союзників. Вільсон вірив, що Тимчасовий Уряд затримався б при владі, коли б його погляди були відомі раніше.

Однак през. США й тут виявив незнання російського народу, бо приписав йому неіснуючий у дійсності ідеалізм та політичну свідомість. Як видно, американський нарід, включно із президентом Вільсоном, не зрозумів суті більшовицької революції та усієї глибини цинізму й здібности до прозокації більшовицьких політиків. Троцький фактично не міг проголосити іншого миру, як без анексій і контрибуцій. Це був тактичний хід незвичайно слабого уряду, який сам дивувався з того, що так легко опинився при владі. Страх перед тим, що західних союзників запідозрять в імперіалізмі, змусила през. Вільсона думати власне так.

Лансінг і питання визнання більшовицького уряду. Вашингтон ще не визнав уряду, однак без жадного пляну на біжучий день і будучину. Троцький насміхався, що такого визнання взагалі не потребує, бо за визнанням відкли-

четься безпосередньо до працюючої кляси у світі.

В Англії було переконання (не у всіх!), що більшовики виключать Росію з кола цивілізованих народів.

США опинилися на роздоріжжі. Не відповісти на більшовицькі мирні пропозиції означало б, у переконанні Вашингтону, образити більшовиків та настроїти їх вороже до союзників, а тим самим прихилити до німців.

Англійські сугестії були значно цікавіші: орієнтація на опозицію до більшовиків, що проявляється на півдні Росії.

Питання антибільшовицької Росії. Розвиток подій поставив питання. Життя настирливо вимагало відповіді: яке становище зайняти до небольшовицьких або протибольшовицьких центрів на території Росії. На початку грудня 1917 року це головно стосується України, „козацької країни” Донеччини і Транскавказії (Грузія, Арменія та Азербейджан).

Рішення, які у тій справі приймав американський уряд, основувалися на недостатній та неактуальній інформації, і тому не мали позитивних конкретних наслідків. Досі — признається Кенен — уряд не мав справи з такою пливкою і хаотичною ситуацією, як це було на Донеччині та в Україні 1917 і 1918 роках.

У Вашингтоні вважали ген. Каледіна і його донських козаків за надійний чинник спротиву більшовикам, а навіть у можливість змонтування нового протинімецького фронту. Повідомлення, які приходили до Вашингтону з півдня б. російської імперії, проходили через багато уст і мали на собі нашаровання та сугестії тих, хто передавав.

Каледін і Корнілов стали центром, на який звернули очі консервативні антисоціалістичні елементи. Однак ген. Каледін не мав наміру йти походом на Петроград і повалити більшовицький уряд з режимом.

До білого руху Кенен ще зараховує Денікіна та Алексєєва. Американці мали контакт та симпатії з лівими російськими елементами. Англії ж орієнтувалися на праві кола — Корнілова та його оточення. Французи та англійці думали, що Корнілов може стати центральною постаттю. Американці поклали надії на Керенського. Англії спеціально цікавилися Деном і Кавказом з огляду на війну з Туреччиною. Вони сподівалися тримати ті райони поза більшовицьким впливом.

Україна 1917 - 1918 років. Становище в Україні було не менше складне. Тут лютнева революція так само викликала, спеціально поміж інтелігенцією, відосередні тенденції. Було утворено Українську Центральну Раду, керівники я-

кої немилосердно тиснули Тимчасовий Уряд, вимагаючи „напівпідлеглого статусу”.

Справді ж Рада не мала підстав навіть для федерального статусу, бо її ідеї охопили відносно невеличке число інтелігенції, без діючого адміністративного апарату. Становище Центральної Ради ще ускладнювала поважно кількість неукраїнського населення в країні. (? М. К. Можливо, тут Кенен сплутав українські міста з країною взагалі, бо в них була московська чи жидівська більшість).

Була зроблена спроба співпраці з комуністичними організаціями в Україні і Радою, але діячі Центральної Ради, хоч соціалісти за переконанням, мали більше симпатій до всього народу, як до своєї „клясової” свідомості. Все ж у Харкові утворився комуністичний уряд.

Англія та небольшевицькі центри. Англіїці та французи були зацікавлені трьома „небольшевицькими центрами”: Україною, Донеччиною та Транскавказією. Таке зацікавлення виникло з чисто егоїстичних інтересів, хоч на цю тему тяжко сказати щось більше, бо англійці досі не оголосили друком своїх документів того часу Ллойд Джордж у своїх спогадах пише, що британські військові представники в Румунії рекомендували вислати французько-британську місію до Каледіна разом із фінансовою позичкою на суму 10 мільйонів фунтів стерлінгів. Одночасно британський уряд боявся виразно стати на стороні Каледіна і тим самим сприяти об'єднанню большевиків із німцями, та викликати негативні почування серед союзників. Сам Ллойд Джордж і Бальфур були за більш виразним розривом із большевиками. Британський уряд припускав, що коли Росія попаде в руки німців і вона її зорганізують для своєї мети, то не може бути нічого гіршого для дальшого ведення війни.

Таке становище і хитання відбилося трагічно найперше на долі ген. Каледіна. Однак навіть безпредметне кокетування із протибольшевицькими елементами пхнуло большевиків на німецький бік.

Все таки британський уряд згодився вислати агентів з метою допомоги антибольшевицьким елементам на сході Росії, які згодяться ставити опір німцям і туркам.

Інтереси Франції зосередилися виключно на Румунії та Україні. Французи сподівалися, що захоплення сепаратних тенденцій в Україні може затримати українців по боці Антанти. Їх зацікавлення Україною зимою 1917-1918 рр. — пише Кенен — було зрозуміле, але нереальне.

Врешті навіть уряд США був змушений зайняти якесь становище до подій на півдні б. російської імперії. Американський амбасадор у Петрограді „розумнопасивний” у відношенні до

визвольних рухів народів б. Росії, та представники військової місії були виразно ворожі сепаратним рухам на півдні. (Цей доволі дивний вираз Кенена добре характеризує неспроможність американців вести активну міжнародну політику і до сьогодні. М.К.)

Інше становище заняли американські представники в Москві та Тіфлісі, які просто альямували свій уряд та буквально бомбардували його телеграмами (спеціально тифліський представник) і нервовими повідомленнями про негайну потребу підтримати антибольшевицький спротив в районі Кавказу, інакше той спротив безнадійно провалиться.

Тифліський представник США пропонував, щоби союзники окупували лінію від Уралу через Донеччину аж до Чорного моря. Це дало б подвійну користь: відрізало б від німців і большевиків багаті землі та захитало б большевицький уряд.

Уряд США довго ігнорував нервові повідомлення свого представника у Тіфлісі, аж врешті відізвався цілком несподівано, але справді на американський зразок: „Ваші пропозиції викликали б громадянську війну і насильний поділ Росії”. (Відповідь американського уряду у негативному розумінні цілком „зразкова” для закордонної політики США. Ця країна аж досі все виступала за затримання при житті великих імперій. М.К.)

Полковник Гаус, американський представник у Парижі, повідомив союзників про становище свого уряду. Англія, Франція та Італія згодилися були підтримати протибольшевицький рух на Кавказі. Полк. Гаус досить мудро зауважив, що захоплення сепаратних рухів на Кавказі без виразного політичного пляну на довшу мету небагато допоможе.

Так уряд США фактично проголосив політику повної неутральності та пасивності до протибольшевицьких рухів. Цілком теоретичне виключення було зроблено для ген. Каледіна.

През. Вільсон та міністр закордонних справ Лансінг були того переконання, що США не можуть допомагати жадному невизнаному урядові. Дійшло навіть до того, що США були готові позичити гроші французькому урядові та британському, щоби вони вже переслали їх ген. Каледінові.

Американський делегат міністерства скарбу у Міжнародній Раді для фінансування війни казав, що тільки ген. Каледін і Корнілов мають найбільшу запоруку заснувати сталий антибольшевицький уряд.

У Парижі лорд Альфред Мільнер і лорд Сесіль з британського боку та Клемансо з французького обговорили становище Росії у грудні 1917 року. Меморандум тої наради вартий нашої

уваги. Дві країни — Франція та Англія — мають нав'язати зносини з антибольшевицькими рухами через неофіційних представників. Треба бути в курсі справ того, що діється в Україні, на Сибірі і на Кавказі. Можна заохотити самовизначення без анксій і контрибуцій. Військові запаси Росії та зернові запаси України не мають попасти в руки німців. На Транскавказзі треба стримати розвиток пантурського руху, який може об'єднати Туреччину і народи центральної

Азії. Потрібно дати фінансову допомогу українцям і козакам. Франція заопікується Україною, В. Британія — „іншими південними провінціями”. Транскавказзя і Північний Кавказ мають бути сферою британських впливів. Крим та Україна—сфера французьких впливів.

Це погодження привело до французької інтервенції в Україні 1918 року.

(Продовження буде)

Олександр БРИК

НАЦІОНАЛІЗМ У МАСЦІ Й БЕЗ МАСКИ

(З ПРИВОДУ ЗАВВАГ В. КОСАРЕНКА - КОСАРЕВИЧА ДО МОЄЇ СТАТТІ*)

Я не бачу підстав погоджуватися з розрізненням націоналізму на два його роди: „здоровий націоналізм” і „нездоровий націоналізм”. Любов до свого народу — це патріотизм. Навіщо ж тут слово „патріотизм” підмінювати терміном „здоровий націоналізм”? Шляхом протиставлення так званого „здорового націоналізму” так зв. „нездоровому націоналізмові” (диктатура, шовінізм, імперіялізм) годі знайти оправдання для націоналізму як такого. Як не може бути поділу зла на „добре зло” й „погане зло”, так не може бути поділу на „здоровий націоналізм” і „нездоровий націоналізм”: націоналізм сам по собі є явищем нездоровим.

Якщо б мені запропонували зробити поділ націоналізму, то я поділив би його не на „здоровий” і „нездоровий”, а тільки — на націоналізм у масці й націоналізм без маски. Трете не дане.

Такий погляд, що патріотизм відноситься до „аморфної етнічної маси”, а націоналізм до „незалежної нації”, в часі між двома світовими війнами ширили постійно глашатаї націоналізму між українцями на західно-українських землях і в різних країнах Заходу; отож, цей погляд нам уже відомий.

Безперечно, є такі спільноти, що хоча й являють собою один народ, але вони не свідомі цього і тому діляться на провінціалістичній основі, напр., давніше в Канаді: „галичани”, „буковинці”, „волинці” тощо, а не українці; народ на такому щаблі — це безформна (з прецького: аморфна) етнічна маса. Однак та маса — патріотична, хоч, що правда, її патріотизм не має свідомого, організованого й соборницького характеру. Цього типу патріотів ми призвичаїлися називати „політично не-

свідомими”. Але сам факт їхнього патріотизму, як явища природнього, заперечити годі.

Коли людина є свідомою щодо своєї приналежності до соборної етнічної спільноти і вона любить не одну свою волость (провінцію), а увесь народ, то таких ми звикли означувати терміном „політично свідомі” патріоти, — отож прикладати до них термін „здорові націоналісти” і не можна, і нема потреби.

Вольтер поставив був таку вимогу своїм опонентам: „Якщо ви не вясните того значення, в якому ви вживаєте слова, то я не буду з вами дискутувати”. Люди мали завжди нахил вкладати в одне й те саме слово різні значення, іноді навіть такі, що одне другому суперечило. Наші часи, які являються добою, так би мовити, роздоріжжя духа, позначилися заметілю всяких „ізмів”: демократизм, соціалізм, націоналізм, комунізм, нацизм, фашизм і т. д. В ці слова кожен вкладає таке значення, яке йому вигідніше. На форумі Організації Об'єднаних Держав дискутують представники держав з урядами різного типу: демократичними, комуністичними, клерикальними, націоналістичними й інш., і кожен з них проголошує себе „демократичним”. Демократом вважає себе не тільки президент США, Дж. Ф. Кеннеді, який дійсно є демократом, але й тоталітарист-комуніст Микита Хрущов — диктатор СРСР, та клерикало-фашист Ф. Франко — диктатор Іспанії, також заявляють, що вони „демократи”, і є такі люди, які їм вірять.

Отже, противники демократії, побачивши, що вони не можуть знищити її чоловім ударом у відкритій боротьбі, вирішили усунути із слова „демократія” його правдивий сенс, вкладаючи натомість у це слово таке значення, якого в ньому ніколи не було й досі нема.

І так, вони тепер (підкреслюю: тепер, на еміграції в демократичних державах!) почина-

*) Василь Косаренко—Косаревич: „Націоналізм, соціалізм, демократизм” („Тризуб” ч. 7 (19) за 1962).

ють твердити, що націоналізм не суперечить демократизмові. Таку думку вже пропонував був мені п. Орп**) у відповідь на мою статтю п. з. „Націоналізм” (див. „Тризуб” ч. 3 (9) за 1961 р.). Таку саму думку оце мені пропонують знову — внаслідок моєї статті „Націоналізм проти демократизму” („Тризуб” ч. 6 (18), за 1962 р.).

Я вважаю, що хто намагається погодити націоналізм з демократизмом, той намагається усунути із слова „демократія” його дійсну, оригінальну ідею, ідею про народовласть, щоб таким чином знищити ідею демократизму. Дехто з націоналістів чинить це свідомо, але є такі, що чинять це несвідомо, щиро намагаючись погодити націоналізм з демократизмом. Вони несвідомі того, що ці два явища погодити одне з одним не можливо так, як не можна погодити воду з вогнем.

Як довго провідники українського націоналізму буди в Європі, так довго ніхто ніколи не чув, щоб колинебудь твердили, що, мовляв, націоналізм може бути також і демократичний; навпаки, там вони твердили, що демократизм і націоналізм — це два супротивні світогляди, і їх не можливо одного з другим погодити; вони не таїлися з тим, що націоналізм повинен знищити демократичний світогляд, а вислів „гнила демократія” був у них дуже популярний. Цей відкритий націоналізм — це націоналізм без маски.

Опинившись на еміграції в демократичних країнах, де існує загальний настрій проти націоналізму (в США, Канаді, Британії, Франції і т. д.), націоналістичні ідеологи змінили свою тактику, — вони почали голосити, що націоналізм можна погодити з демократією, бо вони один одному, мовляв, не перешкоджають.

Це націоналізм у масці.

Ідеологи націоналізму в основному свідомо почали маскувати націоналізм під сповідну можливість погодження його з демократизмом. Але є й такі люди, що займаються цим маскуванню несвідомо, — вони щиро бажали б бути разом і націоналістами, і демократами. Тому вони, в угоду свого „wishfull thinking”, створили фікцію — „демократичний націоналізм”.

Справа однак не в звучанні слова, і не в кабінетній дефініції цього чи того слова, — вся суть у тій життєвій практичній дійсності, з якою пов'язане дане слово. Як слово „географія” постало для науки про описування землі, і цього слова не можна прикладати до медицини, так і слово „націоналізм” постало для диктатури націоналістичних груп, і воно й далі

служить їм як їхній продукт, тому отже цього слова не можна відносити до демократії в сенсі погодження його із словом „демократизм”.

Історія не знає такої влади, що була б і націоналістичною, і разом демократичною, а націоналістична влада не називала себе демократичною, бо інакше їхні назви суперечили б дійсності, себто політичному світоглядові даної влади.

На західньо-українських землях між двома світовими війнами, партія УНДО (Українське Національно-Демократичне Об'єднання) була національною (патріотичною) партією, а тому, що була демократичною, то вона, послідовно, не називала себе націоналістичною, бо націоналізм суперечить демократизмові. І навпаки: тоді ж таки на згаданій території була націоналістична група: Організація Українських Націоналістів: вона не називала себе демократичною, бо вона такою не була; вона була свідомою, що націоналізм і демократизм — це два протилежні світогляди: і тому ОУН вела непримиренну боротьбу з УНДО. Так ось життєва дійсність вияснює нам, чим є націоналізм, а чим є демократизм. Слова „націоналізм” і „демократизм” створені практичною життєвою дійсністю, і ця дійсність вирішує про значення цих слів, а не вирішують їх теоретичні кабінетні спекулятивні міркування.

Для нас вирішальним є той факт, що слово „націоналізм” постало виключно для служіння ідеології й практиці диктатури націоналістичної групи, — отже для боротьби з демократією, і досі воно теоретично й практично цій меті служить. А що в декого є такі бажання, щоб у націоналізм вложити інше значення, а саме — соборницький патріотизм демократичного характеру, то — що ж... назву даної речі можна змінити, але сама та річ через це не зміниться. Коли ми зиму перезвємо на „літо”, а літо — на „зиму”, то від того зима не стане теплою, літом, а літо не стане зимою. Є такий жарт: селянин бідкався, що він купив такого коня, що зовсім є такий, як кобила. І треба було тверезої жінки, яка вияснила йому, що це не кінь такий як кобила, а таки кобила. Подібно дехто говорить про існування такого націоналізму, що є таким, як демократичний патріотизм. Але якщо б це так, то в такому разі вони мають на увазі не націоналізм, а тільки демократичний патріотизм, а слово „націоналізм” тут ужито не на властивому місці.

Гра слів тут нічого не змінить. Тут не життя твориться словами, а навпаки слова творяться життям. Націоналістичне життя породило собою слово „націоналізм” для боротьби з демократією; демократичне життя породило слово „демократизм” для боротьби з усякого роду тоталітаризмом.

**) У сіднейській „Вільній Думці” за 17. IX. 61.

літаризмами, з націоналізмом включно.

Дефініція слова „націоналізм”, що її знаходимо в The World Book Encyclopedia (США, 1962 р.), належить ще може до найневинніших, — ось вона: „Націоналізм — це віра, що своя власна країна є найкраща, чи своя нація є найкраща у світі. Націоналізм іноді може означати віру в те, що своя країна повинна стати такою могутньою, що вона може йти своїм власним шляхом, без близьких зв'язків з іншою...” А далі: „фашизм є крайньо націоналістичним”.

Слово „націоналізм” походить від слова нація, отже зміст цього слова обмежений тільки всім національним, а все те, що не є національним, з цього слова виключається; отже, в націоналістичному світогляді нація є основою, початком і кінцем думання й відчуження людини — націоналіста. Інакше кажучи, „нація понад усе”, як звучить офіційний клич націоналістичної групи серед українців.

Тому що І. Франко сказав, що він бачив на світі деякі народи, які духово стоять вище за український народ, то коли згодом серед українців появилися націоналісти, вони за це назвали І. Франка зрадником. Коли „нація понад усе”, то вона й понад кожен окрему одиницю. Цебто, одиниця має служити нації, але нація не має служити одиниці. На цій підставі націоналістична влада Гітлера іноді вивішувала на концентраційних таборах такі написи для каторжників-кацетників: “Du bist nichts — das Volk ist alles”. („Ти є нічого — народ є все”).

У висновку: Націоналізм конечно забороняє людську свободу членів нації. А це ж проти демократизму!

„Нація понад усе!” — отже в ім'я добра нації вільно чинити абсолютно все. Але, як каже старий римський вислів: „скільки людей, стільки й умів”. Кожен по своєму розуміє добро нації. Один вважає, що добром для нації була б її войовничість, а інший — що її миролюбність.

Тому що вже з самої природи не можливо добитися такого порозуміння, щоб усі члени нації були однакової думки про добро нації, — бо що один вважає добрим, це саме інший вважає злом, — то націоналісти не вірять у можливість досягнення добровільним шляхом (напр., шляхом голосування) однозгідності думки всього народу щодо того, як вести націю, щоб це вийшло їй на добро. Не вірячи в це, націоналісти, як група, що вважає себе „найбільш націоналістичною”, силою нав'язує свою владу більшості, і тільки вона вирішує питання щодо добра нації; хто ж має на ці справи інший погляд, того ця група вважає зрадником і знищує його, бо „нація є все, а

ти є нічого”. Ця група утотожнює себе з нацією!

Коли „нація понад усе”, то й у державі даного народу для націоналістів їхня нація понад усе, отже й понад усі національні меншості, що є в державі. А якщо й ці національні меншості також є націоналістичні, то тут консеквентно настає неминучий удар між націоналізмами етнічної більшості й меншостей; у висліді етнічна більшість намагається позбутися етнічної меншості.

Авторові цієї статті доводилося чути, як дехто у Вінніпезі, десь коло 10 р. тому, пошепки коментував промову виголошену прилюдно, але тільки для українців, одного з націоналістичних провідників, з якій він заявив, що коли постане українська держава (він, розуміється, мав на увазі державу з націоналістичною владою), то тоді всім чужинцям „не буде там місця”.

А тепер уявімо собі, що уряд США пішов за порадою того нашого визначного політика і заявив, що хто не є американським націоналістом і вважає себе членом іншої національності, того силою виселять з Америки „на родину”!

Питання: Чи навіть і тоді наші націоналісти вірили б, що націоналізм є добром, а не злом?

У пресових статтях, написаних у кабінетах, безпечно за плечима демократії, можна всіляко маніпулювати словами „націоналізм” і „демократія”, та ще й „соціалізм” та всякі інші „ізми”, — це для декого приємні інтелектуальні вправи — скажемо, замість шахмат, гольфа і т. п. Але для нас однаково важним і вирішальним щодо націоналізму є справа націоналізму в акції, у практиці. А яким він у практиці був, е і буде (бо інакшим він бути не може), — про це я вже мав нагоду сказати ширше.

**УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ
ДЕРЖАВНОМУ ЦЕНТРОВІ
І ВСІМ ЇЇ ПРИХИЛЬКАМ**

**СКЛАДАЮТЬ НАЙКРАЩІ ПОБАЖАННЯ
РАДІСНИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ**

Головні Управи У Н Д С США і Канади

**УСІХ СПІВРОБІТНИКІВ, ЧИТАЧІВ
І ПРИХИЛЬНИКІВ «ТРИЗУБА»**

**З НОВИМ 1963 РОКОМ
І СВЯТАМИ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
СЕРДЕЧНО ВІТАЄ**

Р е д а к ц і я

СВІТЛІЙ ПАМ'ЯТІ ДЕРЖАВНИКА І ПАТРІОТА

2-го грудня 1962 р., в одному з нью-йоркських шпиталів, на 89-му році свого віку, помер професор Іван Кабачків.

Походив із старого козацького роду кол. Черкаського полку. Народився на Полтавщині у великому селі Вереміївка кол. Золотоноського повіту. Середню освіту здобував спершу в прогімназії м. Черкас, потім в знаній Колегії Павла Галагана в Києві, яку й закінчив 1893 р.

В „ЕУ” про цю середню школу подано: „...у гімназіях з кінця ХІХ ст. появилися і діти міщан і багатших селян, але лишалися спеціально дворянські гімназії, як от Колегія П. Галагана в Києві, зразково поставлена середня школа” (ст. 925). Покійний проф. Кабачків казав, що дійсно, ця колегія була заснована Галаганом для дітей дворян „малоросійських губерній”, тобто для дітей кол. козацької шляхти, але що в цій середній школі вчилися також діти й інших станів. До Колегії приймали лише після конкурсового іспиту, і багато учнів одержували стипендії.

Вищу освіту здобув Іван Максимович в Петербурзькому університеті, закінчивши правничий факультет в р. 1898. По закінченні студій вступив на державну службу до установ Міністерства фінансів, але незабаром перейшов до Державного Контролю. Проживаючи в Петербурзі, був у складі адвокатських стажерів, працюючи від 1901 до 1906 р. в петербурзьких консультаціях, заснованих молододою адвокатурою для юридичної допомоги немаєтним. Там же, в Петербурзі, був викладачем правничих дисциплін та економіки на місцевих бухгалтерських курсах.

Під кінець 1917 р. переїхав в Україну, покликааний українським урядом на службу до Державного Контролю, а в квітні 1919 р. був призначений Державним Контролером Української Народньої Республіки і залишився на цьому становищі, як член Уряду У Н Р, до останніх днів свого життя.

В листопаді 1920 р., разом з Урядом і Армією У Н Р, емігрував до Польщі, а в серпні 1923 виїхав до Чехословаччини, де, на запрошення з Праги, став лектором, а незабаром був підвищений на ступінь доцента Укр. Високого Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі по кафедрі економічних дисциплін: політичної економії, історії економічних і соціальних доктрин, економічної політики тощо. Після ліквідації Інституту 1934 р. був членом Укр. Техн.-Господарського Інституту в Подєбрадах, а 1944 р. був запрошений до Укр. Вільного Університету в Празі, скоро підвищений до ступня надзвичайного професора і обняв кафедру політичної економії. У висліді своєї, більш як 20-

літньої педагогічної діяльності, проф. Ів. Кабачків залишив по собі чимало наукових праць з ділянки економії, податкової системи і бюджет-

Проф. Іван Кабачків
(* 6. X. 1874 — † 2. XII. 1962)

тознавства, підручник політичної економії для високих шкіл тощо.

Політично-громадська діяльність Покійного виявлялась в його активній участі в таких організаціях, як Муз. Визв. Боротьби України в Празі, де він був постійно в складі управи; був також діяльним членом Укр. Респ.-Демократичного Клубу там же, але головне — проф. Кабачків був незмінним членом Уряду У Н Р від 1917р. і до самої своєї смерти, — отже повних 45 літ!

В некрологу, уміщеному в ч. 4-5 „Нашої Батьківщини” (Нью Йорк), К. Туркало подає, що Ів. Кабачків був обраний в члени Укр. Центральної Ради. Я мав високу честь довгі роки бути в укр. організаціях разом з Покійним, але ні від нього, ні від кого іншого не пригадую, щоб доводилось про це чути. Але знаю, що проф. Ів. Кабачків належав до організації, яка лише після реорганізації ДЦ У Н Р в р. 1948, — перестала існувати. Заснована ще в Україні в часі збройної боротьби за її незалежність, ця організація існувала увесь час і на еміграції як своєрідний парламент, що був головною підпорою в політичній діяльності Уряду У Н Р. Про неї Покійний в одному листі до мене висловився так: „Щодо питання про БУД, мушу Вас повідомити, що я тримаюсь думки - покищо не поновляти його діяльності; вороги цієї організації, яка в свій час добре прислужилась Укр. Держ. Центрові, були раніше, будуть і далі, але не це зупиняє мене” (лист з 29 серпня 1958 р.). Коли, ще в Україні, Симон Петлюра персонально звернувся до проф. Кабачкова з пропозицією вступити до цієї організації — Кабачків уже до неї належав.

Взагалі ж політична діяльність проф. Кабачкова з діяльністю Уряду УНР була пов'язана найтісніше. Він належав до найближчих співробітників Головного Отамана Симона Петлюри в Україні, потім Президента А. Лівич-

цького, з яким проф. Кабачкова зближувала ще й та обставина, що обидва вони були близькі зомляки й середню освіту одержали в тій самій „дворянській гімназії” — Колегії П. Галагана в Києві. Мало кому є відомий факт, що серед широкого кола близьких до себе людей, дві особи були, до яких Президент А. Лівіцький мав, сказати б, абсолютне довір'я. Це був проф. В. Прокопович і проф. Ів. Кабачків. Ніяке рішення і потягнення державного порядку не робилося без їх апробати.

Др. Семен Нечай, оповідаючи про свою місію, пов'язану з передачею урядових повноважень През. А. Лівіцького, який в ході війни опинився на терені німецької окупації, проф. В. Прокоповичу до Парижу, — пише, що цей формальний документ від През. Лівіцького він одержав у Празі з рук Державного Контролера проф. Ів. Кабачкова.

Коли наприкінці війни, німці, шукаючи порятунку і нових союзників об'явили, як можливого союзника й уряд У Н Р, з яким до того часу нічого не хотіли мати, і у висліді таких неприродних залицянь утворилася для української сторони тяжка до вирішення проблема, ускладнювана ще й очевидністю факту цілковитої поразки Німеччини, През. А. Лівіцький викликав з Праги до Берліну проф. Ів. Кабачкова. Проф. В. Прокопович тоді вже не жив на світі. Як знаємо, Уряд УНР в цьому випадку вийшов з положення так, що мав перед переможцями „чисте лице”, не заплямоване ніякою тіснішою співпрацею з німцями.

В кінці травня 1945 р. частина Уряду У Н Р, на чолі з През. А. Лівіцьким оселилася тимчасово в Бад Кіссінгені. Це чистеньке курортне місто залишилося неушкодженим аліантським бомбардуванням і стало на той час екзильною столицею України. Тут у невеличкому готелі на передмісті оселився Президент А. Лівіцький з родиною, а в самому місті кілька членів уряду. Почалися спроби якоїсь консолідації для спільних виступів в українській справі. Уряд У Н Р був єдиний, що перед союзниками мав оте „чисте лице”, тому натурально, що він саме й був осередком отих консолідаційних заходів. През. Лівіцький хоч і мав біля себе надійних дорадників, все ж післяв посланця розшукати й запросити проф. Кабачкова. Інж. В. Бибик розшукав, повернувся 6 червня з листом від Державного Контролера, а 10 червня 1945 р. прибув до Бад Кіссінгену і проф. Ів. Кабачків із своєю родиною.

1949 р. проф. Ів. Кабачків емігрував до США. Проживаючи у Нью Йорку, продовжував виконувати функції Державного Контролера УНР і брав участь в роботі УВАН в США, будучи її дійсним членом.

Покійний не був вічевим промовцем. Не був трибуном, що захоплює маси і пориває до чину. Був людиною високої освіти, великої ерудиції і аж надто скромний. На свому високому пості Державного Контролера У Н Р, Покійний був одночасно й сумлінням тієї державної концепції, творцем і охоронцем якої був впродовж свого життя.

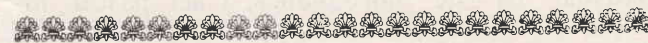
Поховано проф. Івана Кабачкова 6 грудня на укр. правосл. цвинтарі при Осередку УП-Церкви в Баунд Брук.
А. Зубенко

**ВЕСЕЛИХ РІЗДВЯНИХ СВЯТ
І ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ**

сердечно бажає
всім своїм Рідним, Приятелям і Знайомим
у Новому і Старому світі

Марія ЛІВИЦЬКА
Нью-Йорк

**З НОВИМ РОКОМ І СВЯТАМИ
РІЗДВА ХРИСТОВОГО**

сердечно вітає
всіх Лицарів Залізного Хреста, всіх Побратимів-
Вояків, усіх Друзів, Приятелів і Знайомих
Олександр ЗАГРОДСЬКИЙ

**ВЕСЕЛИХ СВЯТ І ЩАСЛИВОГО
НОВОГО РОКУ**
усім приятелям, знайомим і читачам «Тризуба»
бажають

Є. і Є. ПАСТЕРНАК
Торонто, Канада

ЮЛІАН БАЧИНСЬКИЙ
широ вітає

своїх Друзів, Приятелів і Знайомих
із Святами Різдва Христового та Новим Роком
і сердечно бажає всім здоров'я й усього
найкращого!

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ
усіх Друзів - УНДСівців, усіх Приятелів
і Знайомих сердечно вітає і широко бажає
всього найкращого!

Маркіян Чорнокосинський
Сан Франціско

ПОЛЮВАННЯ НА ГЛАВКОВЕРХА

Це було в кінці листопада, чи на початку грудня 1917 року. Йшли старшини-богданівці до Центральної Ради, щоб там зустрінутися з Симоном Петлюрою. Хотіли, щоб він допоміг ініціативній групі Богданівців організувати кінний партизанський загін. По дорозі зустрілися з залізничниками і в розмові з ними довідалися, що через станцію Здолбуново мав проїздити новий большевицький, після арешту ген. Корнілова та вбивства большевиками ген. Духоніна, главковерх з російської армії прапорщик Криленко. Зразу ж виникла думка: а чи не скористуватися з цієї нагоди і чи не захопити цього большевицького главковерха?

Почали обмінюватися думками, а потім звернулися до залізничників, чи не допомогли б вони захопити главковерха Криленка. Вони з охотою на це погодились, і всі разом пішли на головну пасажирську станцію. Тут зустрілися ще з іншими залізничниками, розповіли їм про свій намір і просили їх допомогти виконати задум. Вони, як і ті перші залізничники, були захоплені такою ідеєю і пообіцяли допомогти виконати задум.

Перевести цей сміливий задум взялися 5 старшин-богданівців, які випадково були при цій нагоді. Не гаючи часу і користуючись прихильністю й допомогою залізничників, які зараз же дали паротяг, вирушили на Сарни. Подорозі виробляли плян захоплення главковерха Криленка. Було декілька варіантів, але остаточного рішення не було прийнято, треба було погодити все на місці з тамешньою організацією залізничників, та в залежності від тих умов, які складуться на місці. Приїхали на станцію Сарни. Знайшли вказаних ще в Києві залізничників, розповіли їм про плян і після його обговорення, погодились на такому порядку його переведення.

Потяг з Криленком мав зупинитися на ст. Сарни для зміни паротяга. Отже, виконавці мусіли заздалегідь сісти на резервний паротяг, що мав далі везти спеціальний, екстрений потяг з Криленком. Як тільки потяг з Криленком приїде, від нього відчеплюють паротяг, а на його місце подають уже приготований резервний. Паротяг чіпляють до потягу, і він з місця повним ходом їде до Києва, а в цей час старшини мусіли вискочити з паротягу, вскочити до сальон-вагону, де був Криленко із своїм штабом, всіх негайно роззброїти і привезти їх до Києва.

Плян не складний, але потребував рішучості й швидкого його виконання. Так і зроби-

ли. Ще задовго до приходу спеціального потягу з Криленком, почали старшини поодиноці, щоб не звертати на себе уваги, заходити в депо, де повсідали до призначеного паротягу, що мав бути поданий під потяг Криленка.

Минуло декільки часу. Серце посилено б'ється, так що й груди розриває. Час іде дуже поволі... У кожного думка: як то все вийде? Чи велике буде його оточення, „світа” з матросів та червоногвардійців, та чи впораються 5 старшин з ними? Розраховували ж лише на свою відвагу та несподіваний наскок. Зброї було обмаль: по нагану та по парі ручних гранат, які мали вжити лише в крайньому випадку.

Серед таких думок застає наказ: „Давай паротяг під потяг Криленка!” — Серце забилося ще швидше, навіть дух заперло в кожного... Машиніст відкрив регулятор, зашипіла пара в циліндрах, і паротяг поволі вирушив з депо. Виїхали на головну лінію і, набираючи швидкості, поїхали під потяг Криленка.

Підїхали до потягу, аж це був лише один сальон-вагон. Не встигли буфери ще зударитись як старшини повискакували з паротяга і вскочили на східці вагону. У вагоні сиділо декільки осіб у військових уніформах. Вихопивши наганами, наказали: „Руки догори!” Спочатку вони ніби нерозуміючи, дивилися великими, здивованими очима, але, побачивши грізні й рішучі обличчя готових до дій людей, поволі, один за одним, попіднімали вгору руки. Двоє старшин, з наганями в руках, побігли до дверей купе, щоб оглянути і решту присутніх. В цей час паротяг уже був причеплений до сальон-вагону і повним ходом летів на Київ. Нікого з присутніх у вагоні з піднятими вгору руками старшини не знали, як і не знали й самого Криленка. Підійшли до них і повідбирали зброю. Коли це один з них каже: „Товарищі, в чом дело? Здесь какое то недоразумение?” Його перебивають і наказують мовчати. Потяг летить без зупинки, — дорога всюди була вільна: це прислужились залізничники, забезпечивши вільний проїзд.

Приїхали в Київ і передали в Ц. Р. всіх захоплених в Сарнах. Яке ж було розчарування й огірчення з усієї цієї пригоди, коли виявилось, що серед захоплених Криленка не було! Він залишився на мітингу на станції ще перед Сарнами, а замість нього привезено Антонова-Овсієнко, якого наш уряд негайно звільнив. А він, в „подяку”, вже як командуючий всіма большевицькими збройними силами, двічі - в грудні 1917 і 1918 рр. — водив їх на Україну

проти Центральної Ради, Уряду та українського народу, руйнуючи й грабуючи українське добро та розстрілюючи неповинних людей тільки за те, що не хотіли йти в большевицьку не-

волю і підкоритися Москві, а прагнули жити вільним, незалежним, самостійним життям.

Богдановець

ХОРУНЖИЙ АНТІН ГРІНКА

Називали його просто Грінка. Народився він десь на „Амурі”. Мати його, бідна вдова, заробляла насушний пранням білизни. Постійно обтяжена працею, не мала багато часу, щоби дбати про свого синочка. Виховували його рухливі вулиці промислового міста Катеринослава і зелені береги Славути-Дніпра. В гімназії Грінка сидів сам один, в останній лавці, а вихователь другої класи, сивий старенький дідусь з довгими щетинястими вусами, пророкував йому часто чорну будучність, кажучи:

„Нічого з тебе не буде, недобрый хлопчику!”

І дійсно. Грінка був найгіршим учнем в класі, в науці й поведженні. Вихователі доглядали в ньому всіх вад людських і зіпсуття. Опінія про „поганий вплив” на інших доконала решти. Не довго це тривало, і остання лавка зістала вільна. Грінка покинув школу...

Зустрічав я Грінку потім дуже часто на Катеринославському проспекті, як він гордо з течкою в руках йшов до ремісничої школи. Ходив він до неї ретельно впродовж кількох років. Наші шляхи розійшлися тільки тоді, коли я одягнув уніформу студента Гірничого інституту.

Минуло кілька літ. В Тузлер у Криму, в Святу Вілію Різдва Христового, ми улаштували ялинку, яку умаяли „ангельським волоссям”. В кімнаті тихо і тепло. За замерзлими вікнами вітер дув тумани снігу. Погода була така, що добрий господар собаки не вигнав би з хати. Перед хвилиною деякі товариші полягали вже спати. Онде вже знову звалилося троє до сну. Інші входили до хати і ввійшовши, фантастично овіяні снігом, ставали біля каміна і відтавали коло вогню. В одному з прибулих я впізнав Антона Грінку.

При вечері з доброю пляшкою портвейну ми дали волю споминам про шкільні часи. Вогонь в каміні виставляв свої довгі язички, весело миготів і вигрівав перемерзлі кості. Пізно вночі ми встали від столу. Кожний розглядався за вільним кутом до снання, як от нагло відчинилися навстіж двері, і до кімнати увалився засапаний чоловік.

Рятуйте мою дитину! — Заскавулів прибулий охриплим голосом. З коротких, обірваних слів стало відомо, що донька незнайомого зломала собі ногу десь в клубовиськах сніжної

хуртовини і лежить в лісі без жадного порятунку. Ми стали радитись. Пані Василенко о-свідчила, що нема ради — треба йти шукати. Не вспіла вона докінчити цих слів, як ми знов почули розпучливе благання:

Рятуйте! — Стогнав незнайомий. — Там певна смерть. Заметіль... Ми розуміли, що щось треба зробити і то скоро. Надворі ніч, мороз, вітер і сніг...

Першим встав Антін Грінка. Я також натягнув свою гуньку. Долучився до нас ще третій. З трудом відімкнули ми тяжкі примерзлі двері. За порогом обняла нас непроглядна темінь. Ми йшли в показаному незнайомим керункові, спотикаючись на кожному кроці. Вітер засипав нам снігом очі, змилював нам дорогу, пригинав нас до самої землі, вичерпані з рештків сил ми почали улягати думці про поворот назад.

Але Антін Грінка завзявся. Він йшов вперто і завзято далі вперед і кляв на чому світ стоїть. Непереперта воля Грінки тримала й нас на ногах і пхала по затертих слідах його ніг. Ідучи попереду, він заглядав під кожну нав'язну снігом купку, під кожний кушчик, під кожний залом скали.

В певній хвилині ми почули благання про поміч...

Довго тривав наш поворот до хати з жінкою зі зломаною ногою. Було вже далеко за північ, коли перед нашими очима замиготіло світло нашого прибіжища в Тузлер. Антін Грінка йшов зпереду і ніс щастя в спідниці, страшно сапаючи від незвичного тягару. Так, аж до самого порогу... Коли увійшов до кімнати, Грінка ще раз щось мрукнув собі під ніс і, не чекаючи подяки, як довгий повалився на підлогу.

*

Минуло з того часу багато літ, і прийшов березень 1919 року. Україна в конвульсіях боротьби з московською навалою. З сатанинською впертістю тиснуть москвини на Україну. На зайнятих ними теренах масові арешти, крики з в'язниць, голод, розпука і розстріли. Московським розгнуданим бандам немає границь. Вилезлювання свідомої інтелігенції і розстріли її без всякого суду. Масові морди безвинних і щораз нові і нові езекуції і образи знищення. „Чорні ворони” майже ніколи не умовкають.

Потяги й авта без перестанку возять щодень до в'язниць сотки, тисячі незнаних людей. За масивними брамами в'язниць нічого вже не вартий світ з його турботами. Одним таким автом привезло й мене Чека до в'язницької в'язниці.

Зустріч? — Як звичайно, штурхання, биття прикладами, крики. Хтось відстав по дорозі. На брудному піску велика, червона пляма. Живих богнети пхали вперед: поспішне скидання одежі, записування прізвищ прибулих і вкінці стрижка під нуль.

При стіні сиділо кілька молодих фризієрів. Стою в черзі і чекаю. В голові котлувалися враження і сумнів. Один з фризієрів, майже не порушуючись, уперто їздив машинкою по голові і кожному шептав кілька слів на вухо: хто, звідкіля, за що? Наставляю вуха і чую слова розради, повні віри і наказів витривалости. Викривлені переляком обличчя новоприбулих в'язнів починають випростовуватися, а сам я також відчуваю, що моє серце якось повільніше і спокійніше починає битися.

Прийшла черга і на мене. Я підійшов ближче і побачив бліде, змарніле обличчя і змучені очі молодого чоловіка, поскромувача чуприн свободолюбної нації. Я уважно став його оглядати і нараз закам'янів...

Антін Грінка!

З вибухом першої світової війни в 1914 р. Грінка був покликаний до війська. Службу відбував в 33-ій гарматній бригаді. В 1916 році скінчив Чугуївську військову гарматну школу. З вибухом революції в 1917 р. приймав діяльну участь в організації Вільного козацтва на Катеринославщині. Протигетьманське повстання стало його хорунжим, молодшим старшиною батареї 3-го Чорноморського полку. Під час бою на станції Калинівка, після відомої зради 16-го березня 1919 року, батарея перейшла на бік ворога. Хор. Грінка пробував утікати через фронт до української армії до Проскурова. Захвачений більшовиками на лінії вогню, помандрував разом з іншими на розстріл. Але Провидіння над ним чувало. Йому вдалося утікати. Та не на довго. Вперта вдача Грінки змушує його пробувати щастя пораз другий передістатися через фронт, та й цим разом не пощастило. На станції Гнівівань його зловлено і, як „петлюрівського бандита”, першим же посягом відправлено до в'язницької в'язниці.

Скінчивши туалет, погнади нас по камерах.

А хорунжий Грінка?

Він виконував далі свою ролю з ласки Божої фризієра і лікаря людських душ. Аж знайшовся зрадник. Хорунжий Грінка стражив свій „фах”. А в більшовицьких казематах знано лише одну кару... дорога „под стенку” була ко-

ротка. Безпереривне гудіння мотору „чорного ворона” було передвісником, по котрому ми знали, що Праведна душа хорунжого Антона Грінки відлітала у вічність, і тоді я собі пригадав слова старого вихователя:

„Нічого з тебе не буде, недобрий хлопчику”.

Василь ЗАДОЯННИЙ

НАТАЛІЯ І ПЕТРО ХОЛОДНІ

сердечно вітають
із Святами Різдва Христового і Новим Роком
своїх Друзів, Приятелів і Знайомих та всім
щиро бажають всього найкращого

Сердечно вітає
із Святами Різдва Христового і Новим Роком
редакцію «Тризуба», всіх УНДС-івців і всіх
колишніх Вояків Української Армії

Іван СКЛЯРЕНКО
Лондон, Канада

**З НОВИМ РОКОМ ТА СВЯТАМИ
РІЗДВА ХРИСТОВОГО**
щиро вітає всіх своїх Приятелів і Знайомих
Дмитро ГУРИН

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ
сердечно вітає
всіх Друзів, Приятелів та Знайомих в США
і за океаном

Євген ПРИХОДЬКО З РОДИНОЮ

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ
вітає
Друзів, Приятелів і Знайомих та Товаришів
по зброї

Микола РИБАЧУК З РОДИНОЮ

**З НОВИМ РОКОМ І СВЯТОМ
РІЗДВА ХРИСТОВОГО**
всіх своїх Друзів і Знайомих щиро вітають
Євгенія і Кузьма МАРУЩАКИ

**ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ**
бажають Друзям і Знайомим

Таїсія і Павло ШПИРУК

Р е ц е н з і я

« ВОГОНЬ І ПОПІЛ »

«ВОГОНЬ І ПОПІЛ» — Ален Дерош. (Українська проблема і Симон Петлюра). Нувель Едісйон Лятін. Париж 1962, 222 стор. Французькою мовою у цьому році з'явилася книжка, яка справді варта уваги і признання.

Автор її малим хлопцем виїхав з батьками з Одеси під кінець наших збройних змагань за Державність. Осів у Парижі, де здобув вищу освіту, набув французьке громадянство і перебуває там зараз. Як він сам розповідав на зборах Українського Академічного Товариства, вбивство Симона Петлюри і процес над його вбивником викликали у автора, тоді ще юнака, почуття обурення проти людської несправедливості і проти введення в блуд тодішньої opinii французької, а з нею й світової. Він давно носився з думкою знайти нагоду виступити прилюдно проти цієї несправедливості, вчиненої проти Головного Отамана, і врешті злочасна телевізійна передача в 1959 р. про процес Шварцбардта стала стимулом для автора для того, щоб зреалізувати свій давній намір.

Така є генеза цієї книжки.

Ален Дерош знайшов українську Бібліотеку ім. Симона Петлюри в Парижі, а в ній належну документацію, включно із стенограмами процесу Шварцбардта у 1927 році. Коли автор ознайомився зо всіма матеріялами, то побачив, що Симон Петлюра — це ціла українська проблема, так мало знана у французькій публічній opinii. Тому він рішив розширити його твір і, хоч коротко, охопити українську справу у всій її широчині, особливо ж на тлі подій 1917—го року, про які сам, будучи хлопцем, скоронив спогади. Аджеж на тлі тих подій і зросла постать Симона Петлюри.

Книжка поділена на такі розділи: Україна, житниця Європи — Історичні Нотатки — Думка і Мистецтво України.—Життя і Діяльність Симона Петлюри — Національне Відродження — Україна в обличчі Заходу — Еміграція. — Атенат — Судове Дослідження — Процес. Ці розділи вичерпно дають читачеві уяву про Україну, її значіння, її змагання до самостійного державного життя, ролю в цих змаганнях Симона Петлюри, його смерть і судовий процес.

Автор вважає, що цілим процесом було введено в блуд громадську opinii, представлено Симона Петлюру у неправдивому освітленню і тим самим оклеветано українську проблему. І треба сказати, що авторові вдалося поставити речі на властиві їм місця і зняти з особи Симона Петлюри неправдиве обвинувачення у

жидівських погромах, що мали місце тоді в Україні. Автор показав світові справжню, чисту і величну постать Симона Петлюри.

За це українці мусять бути вдячні французькому авторові цієї книжки. Але не тільки українці мусять бути вдячні авторові за висвітлення правди і чистоти постаті Симона Петлюри і самої української ідеї. Спосіб вислову і переконлива форма сполучені в книжці із талантом оповідача. Зміст її доходить до читача дуже легко й просто, без рекліми і без голосних слів. Так міг писати лише француз із властивим для нього письменницьким стилем. І ми вже знаємо, що ця книжка у багатьох неукраїнців захитала попередні погляди, витворені ворожою для України пропагандою. Тому, на нашу думку, цю книжку Алена Дероша необхідно, — і то як можна скоріше, — перекласти на англійську мову і розповсюдити її серед публіки англо-саксонського світу. Це є завдання бойового порядку, актуальне, нагальне.

Накінєць зазначимо кілька слів про нагодовок цієї книжки: „Вогонь і Попіл”. Під вогнем автор розуміє ту боротьбу, яку Україна вела за свою волю. А під образом попелу — теперішню добу українську, де під попелом той же „вогонь”.

Назва книжки отже має глибокий зміст.

Ю. С—кий.

З НОВИМ РОКОМ ТА СВЯТАМИ
РІЗДВА ХРИСТОВОГО
стрдечно вітає
своїх Побратимів по зброї та всіх
Приятелів і Знайомих

Василь КЛОКІВ З РОДИНОЮ

З НОВИМ РОКОМ І СВЯТОМ
РІЗДВА ХРИСТОВОГО
всіх своїх Друзів і Приятелів сердечно вітає

Іван ДРАБАТИЙ

В І Т А Ю
всіх Друзів, Приятелів і Знайомих
З НОВИМ РОКОМ І РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ

Григорій МАСЛІВЕЦЬ

Трохи перекладів з чужих мов

Від редакції: Починаючи з цього числа, міститимемо деякі уривки в перекладі відомого англійського вченого і журналіста, С. Грема, з його трьох книжок: „Іван Грозний”, „Борис Годунов” і «Петро Великий». Містимо ці історичні замітки не тільки з уваги на несумнівний факт новітнього москвофільства, що резонується щораз більше серед нашої еміграції (до чого ми не хочемо признаватися), але й з уваги на надзвичайну актуальність „архаїчної” теми: варто лише змінити деякі імена та назви місцевостей, і образи вийдуть цілком нам сучасні. Інший знавець московської проблеми, американський журналіст Неглі Фарсон у своїй дуже цікавій книжці: „Загублений світ Кавказу” пише, що кожний, хто хоче зрозуміти суть большевизму, мусить прочитати згадані три книжки С. Грема.

Автор, С. Грем, шотландець з походження (народився 1884 р.). Він ціле своє життя провів, студіюючи московську історію і велику частину життя провів у Московщині. Він не є москвофоб — навпаки — ми назвали б його москвофілом. Він також не є українофілом і на українську проблему дивиться через моск. окуляри. Але вартість його історичних розвідок через це не зменшується, а якраз навпаки.. В перекладі вживаємо доцільно московського терміну в титулі царя „Грозний”, вважаючи спроби українських авторів перекласти це московське слово як „Жорстокий” чи „Лютий” невлучним.

З АНГЛІЙСЬКОЇ: **Стефан Грем: „Іван Грозний”** (Уривки з передмови): Життя Івана Грозного має в собі одну аномалію: цей цар, так відмінний у своєму характері від кожного англійця, — несумнівний був англофіл.

лом. Англія відкрила Московію в часі панування цього царя, і цар був очарований присутністю перших англійських мореплавців. Він бажав одружитися з королевою Елізаветою I і коли усвідомив собі, що ніколи не зможе мати її за жінку, послав вишукати іншу англійку за жінку. Можна сказати, що він помер від божевільного бажання мати англійку за жінку. Від часу, коли леді Мері Гастінгс відмовила йому руки — здоров'я його видимо підупало, і він був смертельно хворим з того часу.

Розглядаючи велич Івана, несумнівно буде багато таких, що скажуть, що він не був ані великим, ані мудрим. Але він був великим москалем, і в тому суть справи. Його варварство забулося в Московщині, але сила його особистості і легенда страху залишилася. Петро Великий був першим, що вказав на те, що Іван був таким характером, що його варто студіювати як найбільш видатну постать московської історії. Певно, що і Петро був жорстоким монархом, але провдоподобно, що він (у своїй жорстокості) наслідував Івана Грозного і тому зробив себе найбільш жорстокою людиною у своїй царстві. Дивним є, що оба царі вбили своїх старших синів.

Після революції 1917-18 років ці царі валишилися в пошані в московській історії, бож вони оба — Іван Грозний і Петро Перший — спричинилися до знищення аристократії і саме тому вони є дорогими для серця революції. І загалом, серед московського народу Іван залишається стояти, як дійсний москаль. Більшість його жорстокостей не були усвідомлені москалями. Але легенда про страх довкола нього перенесла його славу через століття. (Далі буде).

ВСЯЧИНА

ТИМ, ЩО НЕ Є ПОКЛИКАНИ. — В ч. 41 чикагівського „УКР. ЖИТТЯ” за 13. X. б. р. був уміщений заклик у зв'язку із смертю сл. п. генерала Івана Ом.-Павленка. В заклику, м. ін., наведено повчальну для нас істину: „Генерали у всіх народів є у великій пошані”. Шкода, що названа газета не знала про це раніше і містила на своїх шпальтах статті деяких своїх писак у вищій мірі образливі для наших генералів! Редактор „Укр. Життя” мабуть забув про свою блискучу статтю в „Укр. Прометей” про те, що буває, „Коли губиться міра речей”, і дав місце Оресту Городиському аж у 3-ох числах своєї газети для нечуваного і недопустимого по своїй формі зневаження і образи одного з генералів Армії УНР.

Обставина, що вивела з рівноваги п. О. Городиського, це факт одержання ген. П. Шандруком високої нагороди — польського бойо-

вого ордену Віртуті Мілітарі. Справа свого часу була дискутована компетентними чинниками і залишена як така, що дальшої дискусії не потребує. Уряд УНР (а не ген. Вовк, „військовий міністер УНРади”, як пише О. Г.) відповідним наказом ген. П. Шандрукові дозволив цю чужинецьку бойову нагороду прийняти, і на цьому є крапка. Покійний ген. Ів. Ом.-Павленко в цій справі висловився так: „... Наскільки я зорієнтувався в справі отримання Вами Ордену, Ваше становисько, Пане Генерале, було правильне. На службу в польській армії Вас вислав наш Уряд. В часі служби в цій армії під час війни, Ви, Пане Генерале, відзначились винятковою хоробрістю і здібностями командира, за що були представлені до нагороди і ту нагороду отримали. Байдуже, що не своєчасно, бо це вже не від Вас залежало.

Перед одержанням ордену Ви запитали про

дозвіл наш Уряд, і той отримали! Це, на мою думку, найголовніше!

Отже Ви, Пане Генерале, як військовик і як громадянин, поступили правильно. Такі нагороди, військовики, та ще й командири, в часі війни, одержують ціною крові і ризиком stratи свого життя. Не розуміють цього такі цивілі, або й військовики, які на війні в боях не були.

В рядах польської армії воювали Ви проти німців — також і наших ворогів. Мене дивує отже той крик, який счинили навколо цієї справи різні, непокликані до того люди або й товариства! їх становище не правильне, зовсім неслухно Вас кривдяче!" (Лист з дня 2 квітня 1962 року).

Але п. Городиський Уряду УНР не визнає. І ніколи не визнавав. „Чи уряд УНР, який перебував до 1939 р. у Варшаві, мав якенебудь значення для самих українців як у краю, так і в діаспорі, або для чужинців?" — запитує сам себе п. Городиський. — „Ми, бодай в Галичині, не відчували його існування". — Віримо цьому ширю: як могли відчувати в Галичині Уряд УНР, коли там навіть на національних академіях співали „Інтернаціонал"? Автор, що про це подає (див. стат. „Ще в справі укр. університету у Львові у „Свободі за 24 серпня 1961 р.) пише: „Сьогодні сама згадка про це обурює нас та викликає рум'янці сорому".

Але хто знає, чи на таку реакцію здібний п. О. Городиський! Так здається, що той „рум'янець" у нього є тривалий та має, мабуть, інше походження, коли він підносить факт, що „українські землі з'єднані тепер в Українській Соц. Рад. Республіці". Отже „радянський", так як її називає окупант і його звеличники та поплентачі. Мабуть тому не червоніючи може пан магістер говорити й про те, що „ген. Шандрук пішов на службу окупантові", як також і про те, що „дуже багато вояків з перших Визвольних Змагань, які були в Дивізії, не чули про особу ген. Шандрука". Впрочім, останньому твердженню можемо повірити остільки, оскільки це торкається вояків кол. УГА: за 3 місяці перебування на широких просторах Наддніпрянщини вони не встигли розглянутися як слід, щоб побачити осіб навіть на найбільш відповідальних становищах, яке займав і ген. Шандрук, тоді полковник Армії УНР. Що ж торкається вояків цієї останньої, для яких перші (а які ще були?) Визвольні змагання тривали 3 роки то тут від Головного Отамана і до останнього козака ім'я ком-ра полку Залізної дивізії. полк. П. Шандрука, було добре відоме.

Ще про Уряд УНР, про який п. Городиський каже, що „якісь відважніші протести чи акції довели б до економічного краху „уряд"

УНР, бо заприязнена сторона заперестала б виплачувати субвенції". З тими субвенціями, думаємо, треба б п. Городиському оперувати обережніше, а то саме з титулу приналежності його до дивізії „Галичина", що, авжеж, також є причасна до „субвенцій", з боку до себе „заприязненої" сторони...

Уряд УНР пише п. Городиський „уряд". Тобто він його не визнає й тепер, коли цей Уряд ані „субвенцій", ані „заприязненої сторони" не має. Шкоди від цього тому урядові нема, а п. Городиському на таке його становище можемо сказати готовий вирок, який свого часу дав лок. Гліб Саліковський в аналогічному випадкові: „Пише п. В., що він не УНРовець. Для нас це не велика шкода. Бути УНРовцем це велика честь, особливо тепер, коли Уряд УНР немає ні грошей щоб купити собі з десяток на все готових журнальних писак, ні поліції, щоб організувати занадто бурхливі політичні почування декого з наших вундеркіндів та їх менторів вундер-дідів. Тепер легше належати до шляхетного типу „безпритульних", легше, і вигідніше і спокійніше. Нікого не признавати, на все плювати і ні з чим не рахуватися".

Коли ми звернулися до ген. О. Вишнівського з проханням подати свою думку в цій справі, Генерал дав таку коротку відповідь:

„Є люди нормальні й люди, що згубили почуття відповідальності. До тих останніх належить О. Городиський. Своім вибриком в „Укр. Житті", він задемонстрував себе „героєм" відомої московської байки Крилова під назвою „Слон і моська". Моська бреше здалека на слона, щоб люди подумали: „мабуть воно сильне, що бреше на слона". (Моська — спеціальна порода дуже малих псів, що зовнішньо нагадують щенят).

Ще до «20-ліття УПА» (витяг з приватного листа про не приватні справи).

«Нью-Йорк, 6 листопада 1959 р. До Високоповажаного Пана Професора N. N. у Нью-Йорку.

..Щодо УПА й інших «колючок». — Поки що, хоч як би хотілось вірити Вашому запевненню, мовляв, «різниць не було ніяких (між вояками): і в 1917-20 рр., і в повстанчих загонах 1921-26 рр., і в УПА 1942-50-их років на фронті боротьби були українські патріоти», — все ж припускаю, що хоч «під шинелею бійця УПА билосся таке саме серце», але «світили їм інші цілі», ніж тим їх попередникам. Бо чому ж тоді ні один з них не прийшов ні до Лівичького, ні до Витвицького, а йдуть то до Вас, то до Вовчука, Мірчука тощо? Чому ніхто з тих бійців не спроможний вимовити трьох літер —

УНР? Чому вони не можуть бути разом з нами в комбатантських організаціях? Чому т. зв. «Визвольний фронт» має формулу „ОУН — УГВР — УПА” та „УСС — УНА — УПА”? (навіть без УГА!). І чому це „історики” у великій і товстій книзі «Історія Українського Війська» присвятили знищуючо мало місця Дієвій Армії УНР, що фактично проіснувала майже 4 роки, позначивши шлях свідомої, кривавої й тяжкої боротьби такими невмирущими чинами, як перший і другий Зимові Походи, про які також у тій книзі ані словом не згадано? Ото ж, те, сказати б «уенерівське» серце вояків 1917-20 років та 1921-26 років є інше, менше цінне, ніж серце вояків УПА, якій в тій книзі «Великої Історії» відведено, як знаєте, надміру багато місця.

Щодо тих „понад 500 фактів”, які Ви збирали і додали до Вашої праці про УПА, то, очевидна річ, що між ними є й свідчення Джана Нобеля про „Чудо у Воркуті”, уміщене у «Свободі» за 8 цього жовтня, як і про інші ще „чудеса”, от прим., ті, про які Вам відомо від „бувших японських в’язнів”, що м. Норильськ було в руках повстанців — під проводом, розуміється, старшин і бійців УПА, — більше трьох місяців: 96 ДНІВ!

Не знаю, чи знайдеться хтось, хто б таким „інформаціям” повірив. Думаю, що й Ви цьому також не вірите. На територіях, опанованих Советами ось уже понад 40 літ, НЕМАЄ „ЧУД”, натомість є провокація, і то не така собі звичайна, а провокація над провокацією; провокація в квадраті, в кубі, в n-тій степені. Ви ж знаєте, що вже „за наших часів” у 1917-20 рр. більшовики організували „українські” повстанчі загони з українськими прапорами й всілякими іншими національними атрибутами й гаслами, до яких вступали українські патріоти, що їх таким чином більшовики вилувлювали і нищили. Але ж то були „діточі роки” більшевизму, який вбрався в силу допіру на початках 40-их років. Отож прошу не дивуватися, що „серед Ваших командирів і товаришів по зброї” з тих незабутніх 1917-20 рр. є „так багато заперечувачів, обезцінювачів та применшувачів УПА”, як Ви пишете.

Нема чого дивуватися, що т. зв. „вільний світ”, моючи такі інформації про нашу визвольну боротьбу, нас не хоче поважно трактувати й навіть не помічає серед поневолених більшевизмом народів. І тут, в США, нас не помічають, навіть коли ми струнками рядами йдемо в сумівських одностроях. Іноді навіть маємо з того чималий клопіт і неприємності. «Свобода», що є головним джерелом подібних інформацій, мала також через це велику морю. Висміяв її колись американський партнер

«Нью-Йорк Таймс» за таку її інформацію, яку военний кореспондент тієї нью-йоркської газети назвав як таку, „в яку тяжко повірити”, „не можна стравити”, „яка не має за собою ніяких наявних доказів”, що все те є лише „побожним бажанням” і т. ін. Притиснута «Свобода» аж у двох числах (за 10 і 11 травня 1951 р.) виправдувалась перед українськими читачами, чому її інформації і пропаганда, яка спирається виключно на „Воюючу Україну” з її УПА, зазнала такої прикрости. «Свобода» писала, між інш., таке: «Багатьом з наших людей здається, що як він поїде до Лондону і наговорить про мільйони підпільної армії в Україні, або іншому, як йому пощастить заінсценізувати в театральних обставинах інтерв’ю з представником чужої преси, що це вже довершено великого революційно-державницького діла». — „Ще інша причина — це намагання творити своєрідне табу з деяких інформацій або інформаційних джерел навіть у самому українському середовищі. Багато чого знаємо з власного досвіду. Всупереч всім прийомам вільної преси, від нашої преси часто вимагається, щоб вона передавала інформації, хоча важливі і корисні змістом, але позбавлені всіх передумов достовірної інформації. Якщо цього не приймається, або ще й дозволить собі редакція висловити критичну думку, тоді на неї робиться безглуздий натиск, часом з усіми позначками морального шантажу. Це з черги створює своєрідний маразм в тій ділянці, та майже виключає будь-який прогрес” (підкреслення моє — А. З.).

„Прогрес”, як знаємо, і є виключений: на другий день уже про це забула та ж огірчена вчора «Свобода», а незабаром, у ч. 223. за 1953 р. подала, що в світ виходить в англійській мові книжка про УПА, що „має звернути увагу американських політичних і громадських чинників на героїчну боротьбу, що її веде, без допомоги ззовні, український народ та його УПА”. Книжка й вийшла коштом К-ту Об’єднаних Америк-Укр. Організацій м. Нью-Йорку, що є філією УКК, рупором якого є та ж «Свобода», якій в умовах „морального шантажу” доводиться жити й дихати. — Успіх тієї книги про УПА, як і всяких інших публікацій про неї, є Вам відомий краще, ніж мені.

На цьому, покишо, кінчаю, бажаючи Вам здоров’я й усього добра — З правдивою пошаною і полякою до Вас А. Зубенко».

З НОВИМ 1963 РОКОМ І СВЯТОМ
РІЗДВА ХРИСТОВОГО
всіх своїз Приятелів і Знайомих
сердечно вітає

Антін БЕРЕГУЛЬКА

ДЕЛЕГАТСЬКИЙ З'ЇЗД УНДС В США

У суботу 1-го грудня ц. р. у Нью Йорку відбувся 6-й з черги Делегатський З'їзд Українського Національно - Державного Союзу (УНДС) в США. Участь у З'їзді взяли також представники УНДС Канади: голова інж. Є. Пастернак і секретар сотн. П. Федоренко. Від Відділів УНДС в США, крім Нью Йорку, взяли участь делегати з Бостону, Боффало, Вашингтону, Нью Гейвен, Трентону і Філадельфії.

Перша ділова частина З'їзду відбулася того дня до полудня і складалася із звітів функціонерів Головної Управи за минулу каденцію. Докладний звіт з діяльності Головної Управи і життя Організації в цілому що його виголосив уступаючий Голова, д-р Є. Приходько, доповнили своїми звітами Фінансовий референт пані Є. Зубенко та Референт преси — А. Зубенко. Після із звітами про діяльність місцевих Відділів УНДС звітували інж. Ів. Гнойовий з Боффало і май. Д. Лимаренко з Філадельфії. Після уділення авсолюторії, на внесок Номінаційної комісії, було обрано нову Гол. Управу, що її позовно очолив д-р Є. Приходько, а до якої членами увійшли: П. Шпірук, К. Марущак, Євдокія Зубенко, А. Зубенко, З. Івасишин, Д. Дмитренко, Ю. Нещадименко, П. Самойлів, Ів. Драбатий, М. Каплистий. В склад Ревізійної комісії обрані: Аделя Мірошниченко, Наталя Холодна, Д. Лимаренко, а до Товариського Суду: ген. А. Валійський, С. Захвалінський і Любов Шевчук. Делегатом до Політичної Ради Директорів в УККА — Ів. Шабельський.

Нарадами провадила Президія, головою якої був д-р Ів. Драбатий, а секретарем інж. Д. Дмитренко.

В тій же залі Катедри св. Володимира на 82 вул. у Н.-Йорку, після обідньої перерви відбулася друга частина З'їзду з участю делегатів і запрошених гостей округло до 100 учасників. Головою Президії був інж. Є. Пастернак, секретарем Д. Дмитренко. Після відкриття нарад, слово привіту учасникам З'їзду сказав Президент УНР Д-р Ст. Витвицький, оцінивши організацію УНДС як головну підпору ДЦ УНР в розумінні моральної його підтримки, і охарактеризувавши членів УНДС як найбільш жертвенних і відданих справі збирання матеріальних засобів, необхідних для функціонування органів ДЦентру.

Лалі були зачитані привітання від Пані Марії Лівницької, вдови по пок. Президентові А. Лівницькому, Голови Консисторії УПШеркви в США Архiepіскопа Мстислава, від ЦК УНДС за підписом М. Лівницького і ген. М. Шраменка, від мюнхенського Відділу УНДС за підписом Є. Гловінського і пані Софії Мелінської. Сотн. К.

Марущак передав привіт від Краєвої управи УНДС в Англії, де недавно перед тим побував, а далі зачитані були понад 50 привітів від різних осіб і організацій з Європи й Америки. З усними привітами виступали ще інж. Є. Пастернак від УНДС Канади, проф. Ів. Паливода від УСП і Вільної Громади в США, ген. А. Валійський від Центр. Комітету вшанування С. Петлюри, ред. Ів. Кедрин від організації СУНД, п. Дорожинський — від Академічної громади „Зарево”, п. Коваль — від т-ва „Відродження” в Аргентині.

Після привітів йшли доповіді: на тему „Україна і українська еміграція” інж. Є. Пастернака, і «„МИ” і Уенерівська молодь» — пані Наталі Холодної. Після переведених дискусій З'їзд закінчено відспіванням „Ще не вмерла Україна”.

О 7-й год. вечера, в тій же просторій залі відбулося прийняття для учасників З'їзду і гостей. Настоятель Катедри о. Лев Весоловський поблагословив страву і привітав делегатів і гостей, а тостмайстер, полк. П. Самойлів, досвідчено розпоряджався гостинною, створюючи відповідний настрій для промов, приятельських розмов і обміну думками з приводу піднятих на З'їзді тем і проблем.

Делегати на З'їзд наступного дня, у неділю, побували ще на Службі Божій і аж вечером покинули Нью Йорк повні вражень з відбутих зустрічей, побачень і розмов, та з цілого перебігу Шостого Делегатського З'їзду УНДС в США.

*

ПИСЕМНІ ПРИВІТАННЯ

ШОСТОМУ ДЕЛЕГАТСЬКОМУ З'ЇЗДОВІ УНДС В США

Крім усних привітів, 6-ий Делегатський З'їзд УНДС в США одержав писемні привіти від таких організацій, установ та окремих осіб:

Пані Марії ЛІВИЦЬКОЇ, Вдови по пок. Президентові А. Лівницькому

Архiepіскопа МСТИСЛАВА, Голови Консисторії УПШеркви в США

Президії ЦК УНДС за підписом Голови М. Лівницького і Секретаря, ген. М. Шраменка.

Управи Відділу УНДС в Мюнхені, за підп. Є. Гловінського і пані Софії Мелінської.

Управи Відділу УНДС в Карлсруе, за підписом — І. Іножарського, Гр. Орловського і Г. Хомічевського.

Управи Відділу УНДС в Ніагара Фалс, підп. Секретарем П. Кобрань.

Управи Відділу УНДС в Міннеаполіс, за підпис. Голови А. Романенка, Секр. П. Проданчука і Скарбника Т. Білоуса.

Гол. Управи СБУВ в Канаді за підп. май. Ів. Липовецького, Голови.

Управи Відділу УНДС в Рочестері, за підп. М. Білок.

ЦК ОДУМ-у за підписом Голови Є. Федоренка.

Гол. Управи ОДУМ-у в США за підп. Голови А. Філімончука.

Гол. Упр. ДОБРУС-у за підп. Голови А. Гудовського.

Гол. Упр. УНДО за підп. Голови д-ра М. Шахновича, Заст. Голови дир. Ів. Шепаровича і Секретаря, д-ра Р. Авдиківського.

Управи Т-ва Прихильників УНР в Боффало, за підп. Голови І. Кашпуренка і Секретаря В. Дзюби.

Управи Т-ва Прихильників УНР і ДОБРУС-у в Детройті (телеграма) за підп. Трепет.

Управи СУВ в США за підп. Голови, полк. В. Філоновича.

Членів УНДС в Детройті: П-ва О. і К. Антипових, М. і Ю. Олексієвих, П-ва Лизогубів і п. С. Сокирника.

Пана Дм. Герчанівського з Детройту.

Інж. К. Теличка з Едмонтону.

Полк. Андрія Голуба з Дружиною з Каламазу, Міш. Ген. М. Крата з Дружиною, Детройт.

Ген. Ол. Вишнівського, Детройт.

Мажора М. Отрешко-Арського з Грєнд Репідс.

Полк. Дм. Жупінаса з Детройту.

Пана М. Чорнокосинського із Сан Франціско.

Пана М. Винара з Нового Ульму, Німеччина.

Ген. Ол. Кузьмінського з Торонта, Канада.

Проф. В. Іваниса з Торонта, Канада.

Інж. Ів. Блудимка з Дружиною, Бостон.

Пана Ів. Скліаренка з Лондону, Канада.

Проф. Володимира Дорошенка, Філядельфія.

Інж. Віктора Яновського з Вашингтону.

Проф. Івана Розгона з Сентралія, Ілліноі.

Д-ра В. Дмитріюка з Боффало.

Сотн. Іл. Криловецького з Кліфтон, Н. Дж.

Пана Н. Черногора з Клівленду.

Пполк. Н. Горбача з Чікаго.

Ред. М. Семчишина з Чікаго.

Полк. Ст. Лазуренка, кол. к-ра Богданівського полку, з Детройту.

Інж. А. Шумовського з Торонта, Канада.

П-ва Івана і Марії Світів з Сіятель, ст. Вашингтон.

Пані Тамари Петрів, вдови по пок. ген. В. Петрову, Бостон.

Проф., пполк. М. Битинського з Торонта, Канада.

Бувш. старш. УПА Ст. Федорівського з Детройту.

Пана Константина Й. Клепачівського з Вермонт, Ілл.

Пані Марії Олексієвої з Детройту.

Інж. Наталії Білинської з Вільмінгтону, ст. Делявар.

Д-ра, сотн. Ів. Козака, Нью Йорк.

Представництво ВО УНРади в Канаді за підписом ген. М. Садовського.

Тижневик „Наша Батьківщина” в Нью Йорку, що вийшов напередодні З'їзду, в ч. 3-му, умістив привітання 6-му Делегатському З'їздові, супроводивши привіт гарними побажаннями.

НОВОВИБРАНА ГУ УНДС, з доручення З'їзду, широко дякує всім, хто був ласкавий привітати учасників і побажати успіху в нарадах З'їзду.

РЕЗОЛЮЦІЇ

ШОСТОГО ДЕЛЕГАТСЬКОГО З'ІЗДУ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО - ДЕРЖАВНОГО СОЮЗУ В США З ДНЯ 1-го ГРУДНЯ 1962 Р.

1. Члени організацій: Українського Національно—Державного Союзу в США та Українського Національно—Демократичного Союзу в Канаді, присутні на Шостому Делегатському З'їзді, сердечно вітають Президента Української Народньої Республіки Д-ра Степана ВИТВИЦЬКОГО, Віце - Президента Ів. Багряного, Голову Української Національної Ради Інж. Осипа Байдуника, Голову Виконного Органу УНРади Миколу Лівницького, Президію і всіх Членів УНРади та її Виконного Органу. Всім їм бажають найкращого здоров'я й сил, щоб і на далі з такою ж відданістю могли провадити свою тяжку роботу для добра і свободи Українського Народу і з такою ж мужністю боролись за відповнення незалежної його держави — Української Народньої Республіки.

2. Констатуючи тяжкий стан української визвольної справи в сучасний мент, присутні стверджують, що, помимо зовнішніх і внут-

рішніх труднощів, покликани до праці в Державному Центрі У Н Р відповідальні чинники не занедбують найменшої можливості і використовують всяку нагоду пригадати вільному світові про перебування в екзилі уряду незалежної Української Республіки, окупованої нині вже понад 40 років московським імперіалізмом—комунізмом; та про необхідність її визволення в інтересах справедливості і світового миру.

3. Стверджуючи необхідність такої діяльності ДЦ УНР і в майбутньому, присутні закликають членство УНДС і все патріотичне українське громадянство своєю матеріальною і моральною підтримкою уможливити Державному Центрові продовжувати цю його діяльність, щоб вона не припинялась навіть за найбільш тяжких та несприятливих умов.

4. Учасники З'їзду віддано вітають Ієрархів та Проводи національних Церков — Православ-

ної, Католицької і Протестантської, Високі Наукові Установи й їх працівників, та всі інституції й окремих осіб, що працюють на користь поневоленого Українського Народу і є ідейно підпорядковані Урядові Української Народньої Республіки.

5. Присутні на З'їзді сердечно вітають Президію і Центральний Комітет УНДС в Європі, Краєві організації в Англії, Австралії й Німеччині, і при цьому стверджують, що за останні майже 6 років галовна відповідальність за функціонування ДЦ У Н Р спадала на УНДС. З огляду на цю обставину, Шостий Делегатський З'їзд У Н Д С в США закликає членство споріднених організацій своєю доляльною постановою до репрезентантів У Н Д С в ДЦ У Н Р, дати їм моральну підтримку в їх тяжкій і відповідальній роботі, яка провадиться зараз за незвичайно несприятливої для нас міжнародної ситуації і за відсутности найнеобхідніших для такої роботи матеріальних засобів.

6. Присутні стверджують наявність також інших моментів, які гальмують успішну діяльність ДЦ У Н Р. Це шалені напади на чільних його діячів з боку як зовнішньої, так і внутрішньої т.зв. опозиції, що на протязі існування У Н Д С виступала кілька разів, а востаннє виявилася у зв'язку з 5-ою Сесією УНРади. Схвалюючи вповні міри, які застосував ЦК У Н Д С щодо ліквідації останнього виступу опозиції в його лоні, присутні сподіваються, що тих кілька осіб, які дали себе втягнути в нелояльну супроти ЦК У Н Д С акцію, зрозуміють помилковість свого кроку та скерують знову свою моральну підтримку тим, які без високопарних слів і деклямацій та заяв мужньо виконують відповідальні завдання в боротьбі за визволення України

7. Учасники З'їзду з особливим притиском закликають українське патріотичне громадянство і членство У Н Д С до чуйности у зв'язку з непогамованим і бруталним наступом московського імперіялізму на Український Народ з метою цілковитого його духового обезкровлення і навіть фізичного винищення. Фактів такої, згубної для нашого народу, політики є безліч, взяти хоча б п'ятак й резолюції 22-го з'їзду КПСС в Москві, або переслідування національних проявів української людности під окупацією, переселення її з етнографічної території і натомість заселення цієї території чужонаціональним елементом тощо. З огляду на довголітній досвід, що його набув окупант, та вироблену рафінованість і перфідність його винародовлюючої політики, сьогоднішній стан поневоленої України видається багатьом нашим некрітичним громадянам за такий, який ніби то показує наявність певних позитивних досягв

Українського Народу під сучасною окупацією в рямцях УССР, мовляв **радянської** держави українського народу. Присутні закликають рішуче противитися таким твердженням явних і скритих агентів поневолювача нашого народу і відбивати таку агітацію фактами підярмного його положення, визискуваного і винародовлюваного безоглядно чужим окупантом.

8. Учасники З'їзду з піднесенням згадують величні події, що їх 45-ліття припадає на цей 1962 рік, і з жалем стверджують, що наші краєві національні репрезентації, як КУК в Канаді та УККА в США, не подбали про належне відзначення 45-літнього ювілею таких радісних подій в новітній історії Українського Народу, як його національне пробудження в 1917 році, утворення ним Української Центральної Ради, відбуття Першого Всеукраїнського Конгресу, Військових, Селянських і всіляких інших Всеукраїнських З'їздів, утворення Українського Національного Війська. На Конвенціях і Конгресах згаданих репрезентацій не було згадано словом про цю НАЦІОНАЛЬНУ ВЕСНУ Українського Народу з-перед 45 літ, натомість зневажено живих свідків тієї величної доби і творців нашої новітньої історії і української державности тих часів: Президента УНР Д-ра Ст. Витвицького і Голову УНРади Інж. О. Бойдуника, а замість величних подій 1917 року, отого всенационального 45-літнього ювілею, цілком безпідставно відсвятковано „20-ліття УПА”, що його в цьому році не було.

9. Присутні констатують зрушення в світі досьогочасного стану ніби то рівноваги і, в надії на можливість заактуалізування у зв'язку з цим української й інших поневоленних народів проблеми у вільному світі, закликають всі українські політичні організації об'єднатися довкола Державного Центру Української Народньої Республіки, щоб докінчити розпочате СИМОНОМ ПЕТЛЮРОЮ Велике Діло будови Рідної Держави.

За Президію З'їзду:

Д. Дмитренко
Секретар

Ів. Драбатиї
Голова

**РАДІСНИХ РІЗДВЯНИХ СВЯТ І ЩАСЛИВОГО
НОВОГО РОКУ**

всім Дружям, Приятелям і Знайомим в США
і за океаном сердечно бажає

Аркадій ВАЛІСЬКИЙ

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ
всіх своїх Друзів і Знайомих сердешно вітають

Марія і Петро САМОЙЛОВИ

Надіслане

ДО РЕДАКЦІЇ ЖУРНАЛУ «ТРИЗУБ»

в Нью-Йорку.

Вельмишановний Пане Редакторе!

Ч. 7 „Самостійної України” за липень 1962 є присвячене справам 1 УД УНА і, як подає Редакція, зредаговане членами дивізії.

Мимо того, що це ч. СУ носить в головній мірі характер партійного насвітлення і характер гумористичний, подано в ньому деякі дані історично-громадського характеру тенденційні й недовкладні.

Для в'яснення тих недокладностей я був вислав до Редакції СУ репліку, якої Редакція не видрукувала.

Залишитися може враження, що подане в СУ насвітлення має підстави.

Прошу Вас, Пане Редакторе, про вміщення тексту моєї репліки до Редакції СУ у Вашім почитнім журналі.

З правдивою до Вас пошаною

Ваш П. Шандрук

23. XII. 1962.

В і д п и с

До Пана Редактора місячника
«Самостійна Україна» в Шикаго

Вельмишановний Пане Редакторе!

Прошу Вас не відмовити вмістити у Вашім почитнім журналі деякі мої ствердження та в'яснення у формі цього листа.

У відповіднім часі я подам українському громадянству вже виготовлений звіт про так зв. справу „рятування” 1 У. Д. та про ролю в тім — позитивну чи негативну — організацій та окремих осіб.

До речі, подаю Вам до відома, що був шеф штабу дивізії нім. майор Гайке вже в деякій мірі насвітлив ті справи в пресі.

1. Німецький уряд визнав УНК 12 березня 1945 р. — офіційний лист про визнання посідаю.

2. В тім часі червоні війська були під Кюстрином, 60 клм. на схід від Берліну.

3. Визнання УНК стало підставою до визнання інших національних Комітетів — Білоруського, Грузинського, Туркестанського тощо.

4. УНК, як і всі інші Комітети, резидував у Берліні, не маючи жодного зв'язку зі вже існувавшими українськими одиницями чи частинами поза Берліном, та не маючи жодних транспортних засобів поза підземкою.

5. Я виїхав з Берліну до 1 У. Д., що стояла на фронті проти большевиків у районі Марбургу, коли большевики були вже на передмісті Берліну, 7. 4. 1964 увечорі.

6. УНК, згідно із замірами його творців та

покликаних до його складу членів і згідно зі статутом, не був харитативною установою. Але коли хтось із родин вояків чи то втілених до німецького війська, чи приналежних до вже існувавших українських відділів звертався до УНК за матеріальною допомогою, то її видавалося з тих 10.000 НМ, що склалися з 5.000 переданих до диспозиції УНК професором В. М. Кубійовичом і 5.000 НМ, позичених у пор. Мартинюка. Після визнання німецьким урядом УНК-ту було одержано від німців залегалізовану позичку в 20.000 НМ.

7. Харитативною діяльністю на українських просторах, окупованих німцями, і на терені самої Німеччини займався УДК, працю якого я мав можливість перевірити; її належало б оцінити в самих суперлятивах.

8. УНК у всіх випадках без обмежень уділяв правної допомоги українцям, напр., інтервенцією, або виставляв сотки перепусток не тільки українцям, але навіть заприятенним чужинцям, щоб могли виїхати далі на захід. Багато з тих чужинців по день сьогоднішній почувуються в обов'язку вдячності за те.

9. УНК складався з: генерал П. Шандрук — президент, проф. В. Кубійович і адв. О. Семененко віце-президенти, секретар — інж. П. Терещенко. І наколи нічого не зробив президент УНК, то це не виключало ані можливості, ані необхідності, щоб робили ті інші члени УНК.

10. Може б Шановна Редакція, або її дописувачі не відмовили в'яснити громадянству, як то сталося, що „14 гренадирська дивізія зброї СС” збробилася „1 українською дивізією”? Чи не з ласки ген. Фрайтага, або самого Гімлера?

11. Чи не схотіла б Редакція в'яснити звідки прийшла назва „Українська Національна Армія”. Назва, якої так добре вживається в усіх енунціях.

12. Звідки прийшла акція заприсяження обох дивізій УНА та інших частин? В'яснюю, що першою було заприсяжено 2 У. Д. в дні 2 квітня 1945, очевидно на той самий текст присяги (див. „Українські Вісті” ч. 20/1945 — можу служити відбиткою), далі інші частини, як протилетун. групи, запасова бригада в Данії, деякі в поблизу Берліна розташовані батальйони жандармерії. А вже потім, бо аж 23 квітня, після мого приїзду до 1 УД, було заприсяжено її в дні 23 квітня.

Чи не від німців вийшла ідея заприсяження українських одиниць, частин і відділів?

А якщо від когось з українців (поза мною), то може б автор зголосився!

13. Дивізія вирушила з фронту в напрямі Аліантів на 19 годин перед капітуляцією Ні-

меччини. Чи не з ласки ген. Фрайтага або Гімлера?

С. майор М. Левенець був свідком моєї драматичної розмови з ген. Фрайтагом в справі зняття дивізії з фронту увечорі 7 травня 1945.

14. Нарешті щодо акції Архиепископа Івана в Римі.

Я приїхав до Мюнхену 11 червня після неймовірних, а таких зрозумілих в дорозі перешкод — аліянтські пости, чого свідками є: О. М. Левенець, д-р Л. Макарушка, хор. Р. Цюлко, що їхали разом зі мною.

Перший мій лист до Владики Івана є датований 20 червня. **Фотостати відповідей від Владики Івана залучаю.** З тих його відповідей видно, що жодні інші справи поза справою 1 УД не були ані мною, ані Владикою порушувані.

В своєму першому листі, як і в дальших, я просив його „заходів перед Святійшим Престолом...” Напевно у Владики Івана в архіві є мої листи і він не відмовить дати відписи з них.

Мабуть Владика Іван не мав би нічого до діяння, а я не мав би можливості ані потреби до нього звертатися, якщо б, згідно з існуючими міжнародними законами про капітуляцію, 1 УД попала б до большевицького полону.

Хочу тут зазначити, що підсовувана мені думка про розпорошення дивізії була, щоб не сказати інакше, цілком нереальною з огляду на топографію терену, де стояла дивізія; з огляду на єдиний можливий шлях переходу через Альпи, а всі ті переходи були обсажені аліянтськими постами, та з огляду на те, що в засаді втікає й ховається той, хто чує себе винуватим; нарешті з огляду на цілком вороже наставлення до чужинців німецького населення тих, зрештою дуже рідких в Альпах, осель.

Щодо меморіалів у справі дивізії на європейському терені. Перші мемо для в'яснення справи генези, політичного значення дивізії для наших визвольних змагань (служу відбитками в обох мовах) та патріотичного наставлення вояків дивізії були складені інж. А. Милянйичом в червні 1945 і підписані мною та надіслані до всіх вищих команд ЮЗЕФ і РЕФЕ. Дальші мемо в липні 1945 складала делегація — д-р С. Витвицький, д-р К. Паньківський і я, мабуть з моєї ініціативи та на моє прохання. Нарешті осінню 1945 я та пок. інж. А. Палій їздили до Ольденбургу (між іншим на вуглярці та за грубою заплаатою) і склали мемо та перевели довшу дискусію в справі дивізії з канадійським сотником Капустою і через нього передали мемо сотникові Панчукові.

Поза тим безпосередньо складала меморіали ген. М. Крат, д-р Л. Макарушка, д-р Ортинський, сотник Яськевич та ін.

Пізніше складані мемо після повного

в'яснення справи дивізії мабуть мали характер нереальних заходів для вже заіснувавшого рішення долі вояків дивізії, що сталося в роках 1946-47. Гльорифікування тих заходів є тенденційне.

Служу численними документами, навіть укладеними представниками наших партійних організацій в грудні 1944, проекти меморандумів до німців у справі творення УНК, а пізніше моїх заходів щодо розброєння дивізії німцями в березні 1945. Документи є на перехованні в одній з наших наукових установ.

Гумористична і партійна частини ч. 7 С. У. є на відповідній височині — відповідаю на запитання щодо цього Редакції в ч. 8 С. У.

З правдивою пошаною підписав (—) **П. Шандрук**

З НОВИМ РОКОМ І СВЯТОМ
РІЗДВА ХРИСТОВОГО
сердечно вітають всіх

Друзів, Приятелів і Знайомих

Леся і Іван ГАЄВСЬКІ

З НОВИМ РОКОМ ТА СВЯТАМИ
РІЗДВА ХРИСТОВОГО
щиро вітає всіх своїх

Друзів і Знайомих в Новому і Старому Світі

Борис СТАВІНСЬКИЙ

Найкращі побажання з нагоди
РІЗДВЯНИХ СВЯТ ТА НОВОГО РОКУ
шлють своїм

Друзям, Приятелям та Знаючим

А. та Ю. НЕЩАДИМЕНКО

З СВЯТОМ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
І НОВИМ РОКОМ

всіх своїх Друзів, Приятелів і Знайомих
сердечно вітають

Ольга і Данило ДМИТРЕНКО

Всіх своїх Приятелів, Друзів і Знайомих
щиро вітає

З НОВИМ РОКОМ І РІЗДВЯНИМИ СВЯТАМИ
Іларіон КРИЛОВЕЦЬКИЙ

Сердечно вітають
З НОВИМ РОКОМ ТА СВЯТАМИ
РІЗДВА ХРИСТОВОГО

всіх своїх численних

Друзів, Приятелів і Знайомих

Євдокія і Артем ЗУБЕНКО

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ
вітаю всіх УНДС-івців-Друзів, Приятелів
та Знайомих і бажаю щастя та здоров'я!

Захар ІВАСИШИН

Моя дискусія з Майстренком

(Продовження з поперед. числа)

Я ще відповідав М-кові на його довгезлений лист з 30. X. 48, але сліду у мене не залишилось. Я залишав чернетки з попередніх моїх листів, щоб, часом, в тягу дискусії, не повторюватись, але в цьому останньому випадкові я рішив цю безплідну дискусію припинити, тому й огляд на те повторювання вже був зайвий: це був мій останній лист, і я собі чернетки вже не потребував.

Копію листа, що писав М—кові, послав я Президентові А. Лівницькому (див. мій лист до нього в „Тр.“ ч. 7 (19), стор. 31), у мене ж не залишилось нічого. Реконструювати не відважуюсь, бо відтоді минуло вже багато часу.

Пригаду, що я уточнив, М-кові, що той Полтавський губерніяльний селянський з'їзд, так як він і вгадує, справді відбувався в січні 1919 р., а то саме на Водохреща. Саме тоді частини Запорозького корпусу Лівобережної армії, що нею командував Болбочан, наблизились до Полтави з боку Харкова і Лозової, а „армія Директорії УНР“, в якій був М-ко, одночасно й делегат того з'їзду, зустрінула цих „болбочанівців“, серед яких був і я, кулеметним вогнем з Хрестовоздвиженського мастира. „Б о л б о ч а н і в ц і“ тоді мали силу не тільки розігнати той з'їзд, але й цілу Полтаву знести з лиця землі за якихось кілька годин, але командування наше не хотіло воювати з „селянами“. Що до цього, то я перед М-ком висловив жаль, бо якби були „болбочанівці“ таки з'їзд розігнали, а його верховодів повішали або пастріляли, то такий засяг напевно захоронив би мільйони нашого справжнього, працюючого селянства, яке дуже скоро після того з'їзду, позбавлене силою своєї (приватної) власності, гинуло на каторжних роботах на Соловках та в Сибіру, або вмирало голодовою смертю на родючій рідній, не своїй землі.

На твердження М—ка, мовляв — „концепція Винниченка є продовженням концепції Трудов. Конгресу“, та що „Ті, хто вважають себе носіями

традицій УНР рвуть з засадами Тр. Конгресу“, я зауважив йому у той спосіб, що перший, хто з „засадами Тр. К—су“ зірвав, був отой Полтавський губерніяльний селянський з'їзд на Водохреща 1919 р. „Болбочанівці“ були військом Директорії і того Трудового Конгресу, ото ж коли верховоди того з'їзду, що до них належав і Майстренко, збройно виступили проти військ Директорії, то тим самим виступили й проти Трудов. Конгресу, який відбував свої засідання під охороною військ Директорії, а зрештою, тому селянському з'їздові, що відбувався 19 січня 1919 р., не відомі ще були взагалі ніякі „засади і концепції“ Трудов. Конгресу: адже лише 22 січня була проголошена декларація Соборности, а Трудов. Конгрес і після того ще продовжував свої наради.

Що ж до підкреслення, що „люди з лісу УПА стоять на позиціях суспільної власності“, я відповів М-кові, що ті „позиції“ підтверджують те, що потихеньку говорять люди „зідти“, що добре обізнані з облудністю і махінаціями большевицької дії, а саме, що те наше підпілля УПА є українським рам'ям большевицької партизанки.

Пригадав також М-кові, що біла Росія таки „визнавала Україну“ як була в скрутні подібній тій, в якій була червона Росія підчас місії Мазуренка: Денікін залишався до УНР навіть в грудні 1919, отже коли вже

не існував мілітарний фронт, а Врангелю в 1920 р. ще перед тим ніж його „червона армія викинула в море“, таки дуже поважно „пробував шукати спілки з УНР“. Про ці речі М-ко напевно знав дуже добре.

Написав я теж, що зрікаюсь дальшої дискусії та відкликаю й свою згоду на уміщення її в „Рев. Демократі“, але було вже пізно: здається того ж таки дня я одержав журнал (циклостиль) уже з надрукованою дискусією, а одночасно з журналом і дальшого листа від М-ка. В цьому листі було велике захоплення і кадило для Тіто, що саме тоді вийшов на світову арену як вождь незалежної від Москви комуністичної Югославії. Цей лист так мене обурив, і я сам на себе був такий злий, що дався втягнути себе у цю непотрібну дискусію, що навіть того „Рев. Дем.“ не читав. Зауважив лише, що М-ко, як і заповідав, таки докладно дискусію, бодай з мого боку, „знеособив“, бо під моїми листами замість мого прізвища „Зубенко“, всюди стояло „Мокляк“.

На цьому й закінчилася моя політична дискусія з Майстренком, а разом з нею взагалі моє з ним листування.

Минуло більше як два роки, і Пан Президент знову згадав про Майстренка і про мою з ним політичну дискусію. У своєму листі з 11. XII. 1950 Президент А. Лівницький мені писав:

(Закінч. в наступ. числі)

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ І ЧИТАЙТЕ

Д В О М І С Я Ч Н И К

« Т Р И З У Б »

Орган Української Національно-Державницької Думки
Видає Український Національно-Державний
Союз в США (УНДС). Редагує Колерія.
Річна передплата \$ 2.40.

Передплату приймають Відділи УНДС, як
рівно ж і редакція журналу, під адресою:
A. Zubenko, 330 E. 15th St., New York 3, N. Y.